

FRIEDRICH EBERT FONDACIJA

FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

Fondacija Friedrich-Ebert osnovana je 1925. godine kao političko nasleđe prvog demokratskog izabranog predsednika Nemačke Friedricha Eberta. Socijaldemokrata Ebert, koji se od zanatlje uzdigao na najvišu državnu funkciju, podstakao je osnivanje fondacije sa sledećim ciljevima:

- * političko i društveno obrazovanje ljudi svih društvenih slojeva u duhu demokratije i pluralizma
- * stipendiranje mladih, nadarenih studenata i podrška u istraživačkom i naučnom radu
- * doprinos međunarodnoj komunikaciji i saradnji

Fondaciju Friedrich-Ebert su nacisti zabranili 1933. godine, a 1947. je ponovo počela sa radom.

Od samog osnivanja Fondacija se zalaže za međunarodnu saradnju i osniva svoje kancelarije u preko sto zemalja sveta dajući doprinos razvoju pluralizma, pravne države, socijalne pravde i nenasilnom rešavanju konflikata u državi i društvu.

Partneri Fondacije Friedrich-Ebert su sindikati, nevladine organizacije, udruženja građana, istraživačke i edukativne institucije, građanski pokreti, organizacije civilnog društva, parlamenti, državne institucije i međunarodne organizacije. Težište rada svih kancelarija Fondacije odgovara i posebnim potrebama i zahtevima lokalnih partnera. Obrazovanje, savetovanje i razmena iskustava sprovode se uz pomoć ekspertata ili ekspertskih grupa na edukativnim skupovima, konferencijama, seminarima, radionicama, javnim tribinama. U zemljama Istočne i Jugoistočne Europe tematski okvir obuhvataju, između ostalog, demokratizaciju društva, ekonomski oporavak i proces privredne i političke integracije u Evropsku uniju.

I Saveznoj Republici Jugoslaviji Fondacija Friedrich-Ebert radi od 1996. godine podržavajući razvoj civilnog društva kroz seriju projekata. Partneri Fondacije na ovim prostorima su, pored ostalih, sindikati, nevladine organizacije, naučne ustanove, slobodni mediji...

Kontakt adresa:

Friedrich Ebert Fondacija
Simina 1, Beograd
Tel: 011-3283 418
Fax: 011-3283 415
E-mail: fes.bgd@fes.org.yu

Kuda idu Srbija i Crna Gora?

U organizaciji fondacije "Fridrik Ebert" i nedeljnika "Vreme" u subotu 13. oktobra u Studentskom kulturnom centru organizovana je četvrta u seriji ovogodišnjih tribina pod zajedničkim nazivom "Vreme izazova", posvećena odnosima u jugoslovenskoj federaciji. (Prve tri tribine bavile su se mogućnošću civilne kontrole nad policijom, privatizacijom i reformom osnovnog školstva).

Učesnici tribine bili su Slobodan Samardžić, savetnik za unutrašnju politiku predsednika SR Jugoslavije Vojislava Koštunice, Zoran Žikić, potpredsednik Socijalističke narodne partije Crne Gore, Zoran Lutovac, saradnik Instituta društvenih nauka i koordinator Fondacije "Fridrik Ebert", Slavko Perović, portparol Liberalnog saveza Crne Gore i Igor Luksić, portparol Demokratske partije socijalista. Tribinu je vodio Dragoljub Žarković, glavni urednik "Vremena".

"Vreme" prenosi delove izlaganja i diskusije učesnika tribine.

VREME
IZAZOVA

Z 11086
ZEX

VODITELJ: Gospodine Luksiću, molio bih vas na samom početku da odgovorite na pitanje koje nas, verovatno, danas sve zanima, a to je pitanje o politickom sadržaju ove novopokrenute inicijative od strane gospodina Mila Đukanovića i Filipa Vučanovića da se ipak pristupi pregovorima o odnosima u federaciji.

IGOR LUKŠIĆ: Jučerašnji odgovor gospodina Đukanovića i Vučanovića na pismo predsjednika Koštunice od 9. oktobra zapravo je naše dalje insistiranje na priručenosti dijaloga. Smatramo da je dijalog najbolji način, jedini demokratski način da se dođe do rješenja odnosa koji očigledno opterećuju odnose Srbije i Crne Gore.

Učešće gospodina Labusa vidimo kao nešto što može biti korisno. Čovjek koji je ekspert, koji ima međunarodni kreditibilitet svakako da će svojim, nadam se konstruktivnim pristupom, pomoći da rezultat tih razgovora bude razuman. Sa druge strane, mislim da je vrlo pozitivno od strane gospodina Koštunice, koji je nedavno ispoljavao prije nekoliko dana ipak pretjerano dozu nervozne, zakazivao razgovore pa ih onda odbacivao, pa onda govorio da oni više nemaju smisla, pa ih onda ponovo zakazivao, dakle poslije jedne pretjerane nervoze koju je ispoljavao, čini mi se da ovaj novi pokusai može urodit plodom i mi u Crnoj Gori sa rađašću očekujemo prvi sastanak na kome ćemo obnoviti dijalog između Srbije i Crne Gore.

Učešće gospodina Labusa kao legitimnog predstavnika DOS-a smatramo da je povoljno. da je korisno i da može doprinjeti celishodnosti i razumnosti tog dijaloga.

S druge strane, to nije jedini kolosjek na kome tre-

ba da se razgovara. Drugi paralelan dijalog mislim da treba da se odvija u Crnoj Gori, da se odvija između parlamentarnih stranaka u Crnoj Gori, znači s jedne strane pozicija s druge strane opozicije. Oni bi trebalo da pokujuši sve, da iscrpe sve demokratske mogućnosti da se dogovore oko procedura izlaska iz ove situacije.

Cinjenica je, znači, da u Crnoj Gori postoje dvije savsime legitimne opcije i to ne može niko osporiti. Postoji opcija za nezavisnost i međunarodno priznatju Crne Gore koja je dobila većinsku podršku na izborima. Sa druge strane postoje legitimate opcije koja takođe oko sebe okuplja značajan broj građana Crne Gore, koja se zalaže za opstanak federacije između Srbije i Crne Gore. Najlogičnije rješenje po nama je organizacija referendumu. Smatramo da bi to moglo da se desi najkasnije u aprilu sljedeće godine. U tom smislu je i radila radna grupa u parlamentu na pripremi specijalnog zakona o referendumu. Taj zakon će proći kroz skupštinsku raspravu i očekujemo konstruktivan pristup svih strana u rješavanju problema odnosa Srbije i Crne Gore i očigledno usporava se nas u nastojanju za daljnji sprovođenjem demokratskih i ekonomskih reformi i približavanju onome što se zove Evropska unija kao najbolji primjer moderne integracije u današnjem svijetu.

ZORAN ŽIŽIĆ: Ja bili imao pitanja za gospodina Lukšića. Čuli smo sada njegovu izjavu da je Demokratska partija socijalista privržena dijalogu, pa bili pitati gospodina Lukšića kako je to DPS privržen dijalogu samo na rječima, a ja bih rekao i na djelu, kada ta ista partija blokira razgovore ili blokiraju je do sada razgovore između Crne Gore i Srbije jednim besmislenim uslovom o nepriznavanju savezne vlade i nemogućnosti učešća predsjednika savezne vlade koju priznaje čitavi svijet a ne priznaje samo Crna Gora koja je u sastavu države čiji je predsjednik vlade. To je jedno.

I drugo, kako je Demokratska partija socijalista privržena dijalogu kada je u izradu zakona o referendumu, tog kručnjakog zakona o budućnosti Crne Gore i Crnogoraca, znači o njenom državnom statusu, krenula bez učešća opozicije, mada je dobro poznato da je za pitanje eventualnog referendumu, ukoliko želimo mir i stabilnost u Crnoj Gori, potreban odgovarajući politički sporazum između pozicije i opozicije. Demokratska partija socijalista je to napravila i prilikom donošenja sad važećeg zakona o referendumu, kada sam ja kao predstavnik Socijalističke narodne partije skrenuo pažnju gospodinu Vučiću i gospodinu Maroviću da to ne radi, da taj zakon koji bi donijeli sami oni, dakle u krnjkoj radnoj grupi kao što je to i ova, neće nikada biti ni primijenjen. Oni to tada nijesu usvojili niti prihvatali taj savjet koji smo im mi i u SNP-a dali, donijeli su zakon koji sada važi a koji nije ni primijenjen. I prije nego što je primijenjen taj zakon, sada se na isti način i po istom postupku radi novi zakon.

Dakle, evo, ta dva pitanja meni se čini sasvim jasno pokazuju da Demokratska partija socijalista nije za dijalog. Naprotiv, ona u stvari blokira dijalog bio besmislenim uslovima tako da se taj dijalog teško može i odvijati na nivou Savezne Republike Jugoslavije, a na nivou Crne Gore, vidjeli ste i sami, u拉斯kom u jednostrane potete i izradom zakona o referendumu bez učešća opozicije.

IGOR LUKŠIĆ: Evo, odmah ču pojasniti. Naše in-

stiranje da u tim razgovorima između Srbije i Crne Gore ne bude predstavnika saveznih institucija nije cisto hranični što je došlo nakon 5. oktobra. Naprotiv, mi smo pozdravili i zapravo borili se i davali logističku podršku DOS-u na tim saveznim izborima koje smo mi bojkotovali prošle godine. Tri hiljade članova Demokratske partije socijalista je čuvalo kutije u ime gospodina Koštunice, sprečavajući eventualnu izbornu kradu koju su svi očekivali, koju je mogao tada napraviti gospodin Milošević. Međutim, nije to stav koji je usfudio nakon 5. oktobra. Naprotiv, tu je stav o nepriznavanju saveznih institucija koji slijedi nakon 1998. godine, odnosno izbora gospodinu Momiru Bulatoviću za predsjednika tadašnje, po nama nelegitimne takođe i nelegalne vlade nekoliko dana prije parlamentarnih izbora u Crnoj Gori. I taj stav je potpuno dosljedan i on je i dalje aktivan, jer danasna savezna vlada je izabrana na osnovu pučiških ustavnih amandmana od 15. jula prošle godine o kojima će gospodin Žižić vjerojatno dati mnogo bolje tumaće.

Dakle, mi nismo sputavali razgovore niti smo blokali dijalog. Sjetite se da je nakon parlamentarnih izbora u Srbiji u Beogradu organizovan sastanak između predsjednika Koštunice, predsjednika Đindića i predsjednika Vučića. Nakon tog 7. januara razgovor između predsjednika Koštunice, predsjednika Vučića i predsjednika Đindića. I tu su bili potvrđeni razgovori o odnosima između Srbije i Crne Gore. I tu nisu bili ni govor o ucesu bilo kog predstavnika nelegalne i nelegitime savezne vlade.

Nakon toga zvanični Beograd stope razgovore sa obrazloženjem da treba da sacekamo rezultate izbora u Crnoj Gori. Na izborima je evidentno iskazana zelja građana da na nezavisnost i međunarodno priznatju Crne Gore i mi smo sa radoscu očekivali nastavak tih razgovora kako bismo se konačno dogovorili oko procedure razrešenja odnosa između Srbije i Crne Gore.

Gospodin Vučić, nekoliko dana po formiranju crnogorske vlade uputio je inicijativu za dijalog i gospodin Đindić izjavljuje prije neki dan da zbog toga što je on toliko inicijativa odbio prosti osteca da čini nesto nekorakto, jer je, shvatili smo, prenio ovlašćenja za organizaciju tih sastanaka na gospodina Koštunicu.

Ali, da ne duzimo više o tome, na se nadam da će uskoro biti zakazan sastanak i da cemo krenuti ka razrešenju ovih odnosa.

S druge strane, sastanci radne grupe koji su trebali da urade specijalni zakon odnosno predlog specijalnog zakona koji treba da prode kroz skupštinsku raspravu, rezultat je onoga što takođe smatramo da je neophodno i što je jedan od prioriteta rada crnogorske vlade, a to je dijalog i u Crnoj Gori. Radna grupa je formirana. Ona je bila formirana po paritetnom principu i simbolički su držana otvorena vrata i za predstavnike koalicije Zajedno za Jugoslaviju koji nisu zelići da prisustvuju tim sastancima. Prijedlog zakona je izraden. Mi u DPS-u imamo izjednačene rezerve kada je u pitanju član 37 koji je po tom prijedlogu zakona preformulisan, jer mi smatramo da i dalje stoji predeset procenata plus jedan glasac da izade na referendum da bi on bio legitiman. I imamo rezervu oko broja pitanja jer smatramo da bi se sa dva pitanja omogućilo građanima Crne Gore da glasaju za općiju

nezavisne Crne Gore ili za općiju zajedničku federalaciju, tj. da ne dođu u situaciju da glasaju protiv nečega, znači da svi imaju mogućnost da glasaju "za".

Znači, situacija je takva da mi ne opstruiramo niti sprečavamo koaliciju Zajedno za Jugoslaviju da učestvuje u tim razgovorima. Naprotiv, njima su vrata otvorena i čak smatramo da rezultat rada radne grupe na neki način kao realizaciju jednog od elemenata našeg prijedloga za širok politički sporazum da izdamo iz ove situacije. Smatramo da je najbolje da usaglasimo razmišljanja oko zakona o referendumu, da ga zakažemo. Potom smo spremni i za formiranje neke tehničke vlade koja bi proratila taj proces do samog referendumu.

VODITELJ: Ovakve tribine nisu skupština pa da imamo neki poslovnik o radu, ali gospodin Žižić se javio da on što bi se u skupštinskom žargonu nazvao replikom. Nadam se da će biti kratka.

ZORAN ŽIŽIĆ: Na ovo što je rekao gospodin Lukšić replicirao bili su samo dvije rečenice. Prvo,

crnogorska vlast ne priznaje saveznu vladu kada joj to odgovara, recimo u slučaju pregovora, ali zato priznaje saveznu vladu kada joj to odgovara na predstavnici Crne Gore i u delegacije u sastavu savezne vlade kada je riječ o donacijačima, dobijanju sredstava i tome slično. To se više puta desavalo. Tada sam ja bio predsjednik vlade tako da ja to dobro znam.

I još nešto. Tačno je da su predstavnici Demokratske partije socijalista na izborima čuvali kutije za gospodina Koštunicu, ali je takođe tačno da su sprovodili teror nad građanima, kao što je i tačno da su na tim saveznim izborima ostavili svog koalicionog partnera DOS na cijedilu ne učestvujući na tim izborima, sto je, mislim, bila pogrešna procjena i katastrofalna politička greška gospodina Đukanovića.

VODITELJ: Publiku će dobiti priliku. Nemam ništa protiv ni sada da se uključi, ali nemojte dobacivati, molim vas... Ako su se strasti utisale, ja bih gospodinu Peroviću upitao kako Liberalni savez ili on lično, pošto ne vejujem da strančki stav postoji o tome, gleda na ovu najnoviju inicijativu za dijalog, šta dakle očekuje kao mogući ishod tog dijaloga, a isto pitanje potom važi i za go-

spodina Samardžića, savetnika predsednika Koštunice. **SLAVKO PEROVIĆ:** Mi smo protiv sebe svih ovih godina imali grupacije koje danas zastupa gospodin Lukšić, sa jedne strane, i gospodin Žižić sa druge strane. Dakle, imali smo političko suprotnstavljanje i pokušaj permanentnog uništavanja Liberalnog saveza Crne Gore.

U međuvremenu ta situacija se izmjenila. Nakon brifinga Zapada sa predsjednikom Đukanovićem, on je prihvatio da promijeni političku plocu, uradio je otklon od Slobodana Miloševića i mi smo liberali taj otklon pozdravili. Podsetujem vas da je predsjednik Đukanović upravo glasovinom Liberalnog saveza Crne Gore postao predsjednik Crne Gore u drugom izbornom krugu 1997. godine. Gospoda koja zastupa gospodin Žižić i dalje su ostala tvrdokorno uz Slobodana Miloševića sve do njegovog pada, pa i na tim izborima o kojima govori gospodin Žižić oni nisu glasali za gospodina Koštunica nego su glasali za Miloševića.

Nakon pada Miloševića, što je u Crnoj Gori i u širim balkanskim prostorima ovako vrlo simpatično, ambijentalno i folklorno, oni su odmah dali političku ruku gospodinu Koštunici. Gospodin Koštunica kao čuveni legalista, on je tu ruku prihvatio i mi smo sa svim tim dobili jedan novu rasomjeriju, jedan novi cirkus na ovim prostorima itd., koji opet koriste skriveni, prikriveni itd. nacionalisti i vlastoljupci za opstanak na vlasti.

Ta tema koja se zove odnosi Crne Gore i Srbije nije uopšte toliko duboka niti dramatična niti stravična, niti strašna kao što se to želi predstaviti. Ako pitate Liberalni savez Crne Gore, mi smo i danas za nezavisnost Crne Gore i smatramo da imamo satisfakciju kao jedina stranka na bivšim jugoslovenskim prostorima čija su se politička predviđanja ostvarila. Mi, kažem, nismo srećni što smo danas za nezavisnu Crnu Goru jer je naša domovina uvek bila ona velika Jugoslavija koja je srušena na naše oči i nažlost, mi nismo imali političkih snaga da tu državu spasemo.

Sada smo došli u poziciju da ovaj skraćeni prostor koji nikada nije bio Jugoslavija – nazivamo Jugoslavijom. To je bio jedan najbezobzirniji falsifikat koji se mogao staviti pred oči građanima Crne Gore i Srbije. To ne može da bude Jugoslavija, to ne može da bude ona zemlja, ta Jugoslavija ne može da pjeva himnu "Hej Sloveni", ova Jugoslavija ne može da slavi 29. novembar (da vas podsjetim sve kroz kakva smo mi mentalna, kako bih rekao, onečišćenja prolazili zahvaljujući odredenim političkim vlastima).

Znači, Demokratska partija socijalista je kao tipična nekomunistička struktura mutiranih komunista, sa predsjednikom Đukanovićem na čelu, promijenila svoj politički stav u smislu državno-pravnog statusa Crne Gore. Prije nekoliko dana, kao što znate, održan je njihov kongres (napom. pr. u program stranke uneta odrednica o nezavisnoj Crnoj Gori) i jasno je da je Liberalni savez Crne Gore podržao promjenu tog stava, mada znamo da ista njega i dalje ne stoji potpuno čiste i iskrne namjere kada se to tice ostvarenja državno-pravnog projekta.

S druge strane, moram i to da kažem da je Socijalistička narodna partija od promjene u tzv. Saveznoj Republici Jugoslaviji u vrlo prisnimi odnosima sa gospodinom Đukanovićem i da oni vrlo više to koriste. Oni

vrlo vještvo drži i Crnu Goru permanentno u krizi i pokušava raznoraznim dogovorima, daleko od očiju javnosti, da tu krizu produže, prodube ali i da je artikulišu. Demokratska partija socijalista i Socijalistička narodna partija su dvije bivše ratnošćačke, ratničke stranke koje su sprječile sprovođenje reformi u Crnoj Gori.

Naš zahtjev za nezavisnu Crnu Goru jeste zapravo zahtjev za konačnim otpočinjanjem procesa tranzicije, reformi u Crnoj Gori. Jedino Crna Gora kao reformisana država, kao država koja će konačno pred sebe postaviti demokratske postulante kao načine i kriterijume svoga ponašanja, može dati bratsku ruku pomoci Srbiji. Inače, dozvolice se situacija, ako ova kriza potraje, da se i u Crnoj Gori i u Srbiji osnaže ekstremističke snage koje na drugi način vide rješenje ovih problema.

Mi smatramo da bi najbolji put bio, čak i bez referendumu, da se Crna Gora i Srbija dogovore kao što su se dogovorili Slovaci i Česi i da mi naše gusle konačno stavimo u muzejske vitrine, tamo gdje im je i mjesto i da spakujemo svoje bojne zastave i da spakujemo svoje ratne polklike i da shvatimo da se nemamo baš previše sa čim ponositi kada su te stvari u pitanju. Da se pogledamo u oči i da kažemo da je Crna Gora imala i da je Srbija imala pogrešne politike u posljednjoj deceniji, da su se pogrešne politike realizovale i slomile teško leđa u crnogorskog i srpskog naroda i da je red da se pokuša da se to stanje preuze. Za preuzećenje tog stanja postoje jedan jedini put, a to su demokratija, reforme i tranzicija, kako u Crnoj Gori tako i u Srbiji.

Naš račun je uvijek bio u Crnoj Gori slijedeći – sve one komponente koje su nekad Crnu Goru u doba njenih bivših samostalnosti činile slabšačom, dakle male teritorija, mala populacija, drugi resursi itd., u uslovima postindustrijskog društva to postaju na neki način njenе prednosti. Mi smo smatrali da se Crna Gora kao stari entitet može znatno brže civilizovati, urediti, srediti po opštew-prihvacenim međunarodnim principima iz prostog razloga što smo imao 640 hiljada stanovnika, ako bude imala političke elite koje su zrele tog poduhvata, nego što to može Srbija koja, nažalost, danas duguje na desetine i desetine milijardi dolara, koja se nalazi pred svojim teškim problemima i Srbija koja još uvek nije pogledala samoj sebi u oči.

Dakle, evo, ja sam pokušao da objasnim razloge Li-beralnog saveza. [aplauz]

VODITELJ: Ja mislim da ste uspeli da objasnite razloge, ali mi niste odgovorili na pitanje – kako vi vidite ovu novu ponudu za dijalog i šta očekujete od njega...

SLAVKO PEROVIĆ: Ponuda gospodinu Koštinoviću o pregovorima samo govori o jednoj činjenici, dakle da se referendum od strane Demokratske partije socijalista ni od strane Socijalističke narodne partije koja upotrebjava bojkot, ne želi. Demokratska partija socijalista ni Socijalistička narodna partija fundamentalno ne mogu biti zainteresovane za dovodjenje gradana Crne Gore u poziciju potpuno preciznog i cistog državno-pravnog projekta, zato se nezavisna Crna Gora ili se zvao Savezna Republika Jugoslavija.

Ako dođe od jednog od ta dva modela i ti modeli budu čisti, gospodin Žižić i njegovoj grupaciji, gospodinu Lukšiću i njegovoj grupaciji – ja mislim da je gospodin Lukšić tu personalno nevin ali njegovoj grupaciji –

neće se od njih tražiti izvinjenje kao što se gospodin Dukonović izvinio navodno Hrvatima, nego će se tražiti debla politička odgovornost za pogrešnost njihovih politika koju su vodili punih dvanaest godina. Oni zato moraju položiti račune, oni to znaju i oni bježe od toga momenta. Koji je način da se pobegne od tog momenta? To je da se Crna Gora permanentno drži u šahu stalnom proizvodnjom podjela i sprečavanjem mogućnosti da se na jedini demokratski način te podjeli razriješi a način rješavanja tih podjela jeste demokratički, fer i posten referendum.

VODITELJ: Gospodine Samardžiću, kako vi vidite obnavljanje ovog predloga za dijalog i, ako ste u prilici, kao savetnik gospodinu Koštinoviću, možete biti vas da nam pojasnite poziciju predsednika Jugoslavije. On je u jednom trenutku zbilja odustao od dijalogu i sad se nalazi u situaciji da se ponovo pristupi stolu. Dijalog sam po sebi je jako lep ali je pitanje da li imamo vremena, i mi u Srbiji i gradani Crne Gore, za dijalog radi dijalog. Da li postoji sanja da se neko političko istodobne proizvede ili će to trajati i odugovlačiti jednu dostu mučnu situaciju koja mislim da remeti i one obične ljudske odnose između crnograda dve republike.

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Posle meseč dana od početka inicijative predsednika Koštinovića našao je došao odgovor od predsednika Crne Gore i predsednika Vlade Crne Gore koji je manje-više sasvim odgovarajući onome što je Koštinović u svom prvom pozivu poslao. Naime, postoji jedna neverovatna slučajnost ako čovek čita ovo pismo kojim su Dukonović i Vučićević odgovorili na ovaj poziv Koštinoviću, naime da se oni slazu da gospodin Miroslav Labus učestvuje u tim razgovorima, a pre nekoliko dana savezna vlada je predložila upravo Miroslavu Labusu za učesnika u razgovoru. To je ona vrsta slučajnosti u koju niko ne može da poveriće. Jednostavno, predstavnici Crne Gore su prihvatali Miroslavu Labusu. To sto su mu oni dali neko drugo svojstvo, to je sasvim drugo. Miroslav Labus, ako bude razgovoran, neće učestvovati ni kao legitimni predstavnik DOS-a ni kao ekspert za međunarodne ekonomske odnose, ni kao čovек koji nosi bradu i ima smeđe oči nego da učestvuje kao predstavnik savezne vlade. I to ljudi koji su juče odgovorili vrlo dobro znaju. A sto su tako odgovorili i to je razumljivo budući da su sve vreme govorili da neće da prihvate predstavnika saveznih ustanova u ovim razgovorima.

– Ovakvo ili onako, sa ovakvim ili onakvim terminima ili svojstvima ti će razgovor po svoj priliči početi. Međutim, osnovno je pitanje: sta će od njih biti i sta se očekuje. Moje lice misljenje je da od toga ne treba mnogo očekivati. Prosto, pozicije su jake udaljene, što je naravno pretpostavka da se razgovor vodi, ali sve do sada se pokazalo da postoji jedna strana koja ultimativno insistira na svojoj stvari a to je nezavisna Crna Gora. To je strana koja dakle želi nikakav dijalog o prilagođivanju platformi, bar je to sadržaj njihovih izjava, strana koja je godinu dana od 5. oktobra načinom potrosila i Srbiju, i Crnoj Gori i saveznoj državi vreme bez neke ozbiljne namere da se ude u raspravu o toj stvari, koja je pokušala i sa referendumima – jednim pa ga je odložila, pa sada zakazuje drugi, i sa izborima i sa krnjom vladom, i sa manjinskom vladom, pokušava sada sa koncentracijonom vla-

Tačno je da su predstavnici Demokratske partije socijalista na izborima čuvali kutije za gospodina Koštinovicu, ali je takođe tačno da su sprovodili teror nad građanima, kao što je tačno i to da su na tim saveznim izborima ostavili svog koalicionog partnera DOS na cijelitu ne učestvujući na tim izborima, što je, mislim, bila pogrešna procjena i katastrofalna politička greška gospodina Đukanovića

zavopravnom smislu ali da fakt je ona nezavisna. I stoga sto upravo ta vlasti drži sve nadležnosti jedne državne politike u svojim rukama ona može da eksperimentise sa ovim raznim varijantama koje sam pomenu.

Zato kažem da nije realno očekivati da će taj dijalog i taj razgovor dovesti do nekog rešenja. Ja bih, naime, to načelno želeo zato što mislim da se ovako složena stvar kao sto je državno pitanje, secesija, odvajanje, stvaranje nove federacije itd. ne može, bar ne inicijalno i bar ne u nekom političkom smislu prepustiti narodu da on svojim "da" ili "ne" reši to pitanje. Moraju politika i političari da obave jedan vrlo dobar, slozen, nezahvalan posao razgovora i pregovora i načinjenje kompromisnih rešenja ako se hoće prevezici to teško pitanje.

U Crnoj Gori to nije slučaj i tu postoji razdor između dve strane. Izbori su pokazali da je to manje-više jedna većina koja nije dovoljna da odluci o takvo velikom pita-

nju. Zato je referendum i odložen. Međutim, posle izbora vi niste našli ponudu vladajućih struktura za razgovor i kompromis. Zašto nije koncentraciona vlasta ponudena drugoj strani, koaliciji Zajedno za Jugoslaviju, nego šest meseci kasnije. Savsim je jasno, da bi se kupilo vlasti.

To je situacija koja obležava po mom mišljenju stranu koja treba da učestvuje u ovim pregovorima i ja lično od toga mnogo ne očekujem. Ako hoćete na kraju krajeva i zbog toga što je DPS usvojio taj program u kome je sve ono što je vezano za federaliju, Jugoslaviju i neku unutrašnju državnu vezu sa Srbijom ponisti.

Prema tome, ako je reč o mojoj proceni o tom razgovoru, načelno je dobro što će do njega da dođe, ali tu mislim ne treba očekivati bogznu šta.

VODITELJ: Postavio bih jedno pitanje, čujem ga i iz publike. Kako mislite da ne mogu gradani to da reše? Hoćete reći da je opasno da ga same gradani rešavaju ili da mora da se vodi politički dijalog unutar Crne Gore? Ko bi ga rešio ako ne gradani?

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Načelno, to je vrlo komplikovana materija. Znate, prvi moraju i eksperti i političari da budu do nekog zajedničkog rešenja ili bar da pokušaju kad postoji razdor u nekoj političkoj zajednici. Ako vi pustite da gradani na referendumu ili na izborima sa onim svojim jednim glasom učestvuju u tome, vi ćete dobiti ono što su u Crnoj Gori dobili 22. aprila ove godine – gradani će se podeliti na pola – pola. I niko neće biti zadovoljan. Pazite, i da je ova druga strana za Jugoslaviju dobila sa tokom razlikom izbore, ne bi se u Crnoj Gori rešio taj problem. Naime, ne postoji način da se u Crnoj Gori obrajuje vlasta kod ovakvog sporu koja će demokratski upravljati tom zajednicom koja je tako duboko podjeljena oko državnog pitanja. I zbog toga mislim da političari moraju da sede i da razgovaraju o kompromisnom rešenju. To je ono što je, dakle, bila optimalna varijanta ali koja nije bila upotrebljena. Jednostavno, DPS kao najodgovornija politička stranka u Crnoj Gori jer ona vodi vlast, vlasta dakle nije samo interes i vođenje politike nego i odgovornost, morala je da pruži ruku sadržajne relativne opozicione blokovima i strankama i da se tu povede jedan razgovor o mogućnosti resavanja crnogorskog problema. Ovakvo se taj vruci krompir pruža gradanima, oni će se apriju ili kad bude referendum podeliti na pola – pola i vi nećete imati rešenje tog pitanja u Crnoj Gori.

VODITELJ: Želeo bih da u unesem jednu novu komponentu u ovaj razgovor. Prepostavljam da gospodin Lutovac kao istraživač po vokaciji i analitičar situacije može da progovori nešto i o stanju u Srbiji, pošto mi ovde neprestono govorimo o tome kako crnogorska politička elita i crnogorski gradani treba da reše nešto što se u suštini tiče svih nas. Postoje li neka relevantna istraživanja koja bi signalizirala raspoloženje srpskog javnog mnjenja? Mislim da je stav srpske političke elite jasan, ali kako je gradanstvo raspoloženo?

ZORAN LUTOVAC: Sto tiče gradana Srbije postoji

silazni trend podrške zajedničkoj državi, koja je još uvek, međutim, dovoljno ubedljiva da bi uz jednu kampanju, zajedničku kampanju DOS-a, sigurno se vratio na neke ranije pozicije, ali je simptomatično da je od sukoba sa SNP-om i natezanju oko razgovora podrška zajedničkoj državi pala sa 67 procenata za neki desetak procenata a da je istovremeno porastao broj onih koji su za samostalnu Srbiju sa 18 takode za neki deset-jedanaest procenata.

Dakle, to je činjenica. Gradani Srbije reaguju na politička dogadanja i prepucavanja na liniji Podgorica – Beograd i čini se da bi bilo opasno ukoliko bi se ti odnosi Beograd – Podgorica poceli upotrebljavati za unutarstranačka razračunavanja. Ono što je neko opšte raspoloženje u Srbiji jeste još uvek većina koja je ubedljiva za zajedničku državu i to većina koja bi sigurno bila još značajnija ukoliko bi se povela kampanja za zajedničku državu.

Na drugoj strani, u Srbiji nema neke želje, raspoložnja, da se nametne nesto Crnoj Gori, da se Crna Gora silom zadrži u zajedničkoj državi. Čini mi se da je to ne-kako raspoloženje u Srbiji ukoliko bi postojala ta neopredodena većina, kvalifikovana većina. A kvalifikovana je ona za koju se dogovore svi relevantni politički činiovi – postoji nešto što je u teoriji i praktici relevantna kvalifikovana većina, to je ili pedeset posto od upisanih brača plus jedan ili dve trećine od izaslih, ali i kvalifikovana i ona većina koju dogovore dva politička bloka, to je opstvarihtljiva većina.

Dakle, iz ovog začaranog kruga se može izaci, a ako nema mogućnost da dođe do suštinskog konsenzusa otko tko kako treba da izgleda zajednička država, onda bar mora doći, i to u minimum koji očekuju i gradani Srbije i Crne Gore, da konsenzus otko koga izaci iz krize. To je nešto što najmanje oni mogu i moraju da učine kako bi se stvari rešavale u političkim okvirima i kako se ne bi zloupotrebljavale. To znači da predstavnici političkih blokova – prosvarmostalni i prijegoslovenski – moraju prvo da kažu da li će vescinsko raspoloženje da ga ze. Ako ga ze, kada ga ze, na koji način će se sprovesti, kako će se kontrolisati, kakvo će pitanje biti postavljeno, da li jedno ili dva, kako će oni biti formulisano i koja će većina biti potrebna. Ako se dogovori da ta većina bude ta i ta, onda se mora predvideti i mogućnost da se radi ako ne bude te većine posle referendumu. To takođe treba da bude deo proceduralnog konsenzusa i da se kaže, na primer, ako postoji pat-pozicija, ako ne postoji dovoljna većina za ovu ili onu opciju, onda mora problem da se resava na ovaj ili onu način – raspisati referendum za tri do pet godina ponovo ili ćemo krenuti u proces resavanja problema unutar zatećenog stanja. A zatećeno stanje je ovakvo – faktički Crna Gora je preuzeala ekonomski i svaki drugi suverenitet, ali je takođe faktički da postoji jedan međunarodnopravni subjekat a to je Jugoslavija.

Ja govorim sada o situaciji eventualnoj, a koja je vrlo izvesna s obzirom na odnos snaga, da dođe do situacije da nema nikog većinu. Ako niko nemá većinu, polazim od faktičiteta, polazimo od onog što najmanje može da ugrozi stabilnost i da destabilizuje region, jer bitni smo mi sami sebi ali je takođe bitno i međunarodnoj zajednici da ovaj region ne izade iz nekog kruga stabilnosti u

krug neizvesnosti. Za njih je mnogo bolje da bude ovako kako jeste a izvesno, nego da se uđe u neki novi krug neizvesnosti.

Stoga smatram da bi ono najmanje što mogu da uči-ne političke elite bio proceduralni konsenzus koji predviđa i to što učiniti ukoliko nema dovoljno većine za bilo koju opciju.

VODITELJ: Gospodin Lukšić je želeo da dà neka pojašnjenja...

IGOR LUKŠIĆ: Apsolutno je nesporno da je Savezna Republika Jugoslavija članica Ujedinjenih nacija, takođe članica OESB-a i sličnih međunarodnih organizacija te prema tome Savezna Republika Jugoslavija ima spoljni legitimitet koji nije spor. Međutim, kako ta Jugoslavija izgleda iznutra? Ja na to stalno podsećam. Imate Vladu Crne Gore koja funkcioniše, složićemo se, potpuno nezavisno i naša nezavisnost samo nije formalno verifikovana. Imate Vladu Srbije koja smatra da su savezne institucije duplikat. Imate Kosove gdje je gospodin Ha-kerup na čelu UNMIK-ove administracije. I prosti se ne sćem da je bilo ko iz savezne protokola dočekivao gospodina Busa kad je posjećivao Kosovo. Imate gospodinu Čanka koji je prije neki dan slomio tablu RTS-a i skazujući na taj način ljtiju zboru pokusavao Beogradu da do-minira Vojsvodinom. Dakle, još jedna nova administracija. I imate saveznu administraciju koja staneće u nekoliko zgrada u Beogradu.

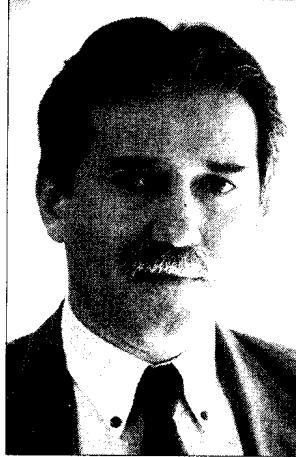
Dakle, Savezna Republika Jugoslavija nema absolutno nikakav unutrašnji legitimitet. Razlog toga je prosta činjenica da je ovakva Jugoslavija trebalo da opravda je i drugi projekat, projekat nelegitimnog sirenja i stvaranja neke države koju je gospodin Milošević želio da formira samo u nekom drugom pakovanju.

Za razliku od gospodina Perovića i možda nekih učenika odnosno posmatrača na ovaj tribini, ja kao mladi čovek apsolutno ne želim ni u jednom Jugoslaviju. Prva Jugoslavija se izrodila u monarhisticku diktaturu, druga Jugoslavija je bila socijalistička diktatura, treca Jugoslavija se izrodila u nacional-socijalističku diktaturu. Apsolutno Jugoslavija kao državna forma nije nesto što je potrebitno ni Srbiji ni Crnoj Gori. I kao što bi rekao gospodin Koštunica pomalo mitoloski – svaka Jugoslavija u mutnu Maricu.

Meditum, slovenska ideja i integracija je nesto što je apsolutno neophodno ovom regionu i smatram da je budućnost u saveznu nezavisnosti i međunarodnoj priznatosti država, dakle ne samo Srbije i Crne Gore. To bi bio mukus oko koga bi se nadovezale i Makedonija i Bosna i Hercegovina...

IZ PUBLIKE: Nemojte, molim vas, da se svij nadovezujemo ponovo...

IGOR LUKŠIĆ: Sad ću vam objasniti zbog čega se moramo nadovezati, ne u federaciju nego u Evropsku uniju... Integracioni mehanizmi će doprinjeti onome što je pomirilo i Francusku i Njemačku poslije Drugog svetskog rata. Srbija, ukoliko ne postane nezavisna i međunarodno priznata država neće uspijeti da riješi svoje probleme koji su nagomilali, a to je prije svega problem ustavnog redefinisanja Srbije, jer ako se jednom narodu obila o glavu jugoslovenska ideja, obila se o glavu srpskog narodu. Vi toga morate početi bivati svjesni. (aplauz)

Crna Gora i njena vlada može da vodi politiku i poslove, to može da traje i četiri i deset godina ovako, defaktu je ona nezavisna iako je deo države i u međunarodnopravnom i u državnopravnom smislu ali de facto je ona nezavisna. I stoga što upravo ta vlada drži sve nadležnosti jedne državne politike u svojim rukama ona može da eksperimentiše sa ovim raznim varijantama

Slijedeće, samo još da pojasmim. Ja mislim da bi posmatrači ove tribine željeli da im se pojasne stvari, a ne da ih dovodimo više u zabludu. Ja želim da viđam odnose između Srbije i Crne Gore kao odnosa Austrije i Njemačke. Austrija ima svoje mjesto u Ujedinjenim nacijama i njih apsolutno to ne sprečava da budu zemlje partneri. Zemlje i narod, znači, koje imaju isti jezik, vrlo sličnu kulturu, tradiciju, istoriju. Apsolutno im to ne smeta da budu zemlje partneri: „ne zemlje koje će se stalno globaliti i stalno jedni drugim nametati svoje interese.“

I konačno pojašnje-nje vezano za dilemu gospodina Samardžića zašto ne koncentracijska vlada nakon aprilijskih izbora a sada da. Nakon aprilijskih izbora rezultat je bio slijedeci: koalicija Pobjeda je Crne Gore dobila je te izbore, koalicija Zajedno za Jugoslaviju izgubila je te izbore. Koalicija Zajedno za Jugoslaviju je izgubila te izbore. Koalicija

je u opoziciji. Ona je tada željela da svoj izborni poraz pretvori u izbornu pobjedu insistirajući na nekoj koncentracijskoj vladi, ali koncentracijskoj vladi koja bi opet trebalo da pripremi neke nove izbore itd.

Nova inicijativa koja je došla od strane opozicione koalicije je – hajde, razmislite o koncentracijskoj vladi koja bi pripremala referendum. E, zbog toga je to sada možda moguće, ukoliko se dogovorimo da je to moguće. I mi smo u Skupštini predložili slijedeće elemente – dogovorimo se prvo oko zakona o referendumu, pa hajde onda da zakažemo referendum za precizan datum sa preciznim pitanjima, i treca tacka dnevnog reda te sednice Skupštine bi mogla biti izbor koncentracione vlade o kojoj bi se prethodno dogovorili. I takva koncentracijska vlada po našem vidjenju ne bi smetala da obezbijedi da svih zainteresovani propuste proces pripreme referenduma, dan negovog organizovanja i prihvate rezultata. I onda bi se sve partie obavezale da te rezultate prihvate i obavezale bi se da dosledno rezultatima referendumu kreiraju ustav Crne Gore – novi ili postojeći, uko-

liko bi Crna Gora ostala u federaciji.

Dakle, ponavljam, apsolutno su to dvije legitimate opcije i mislim, gospodine Samardžiću, da mi moramo pitati građane Republike Crne Gore kašto su ranije bili pitanici, mada se meni nije dopao način na koji je referendum 1992. godine bio organizovan, ali moramo ih pitati da se opredjele o državnom statusu jer je referendum ustavno pravo građana Crne Gore. Znači, prvo moramo organizovati referendum, a onda u Skupštini donjeti odluku kojom se rezultati toga referendumu verifikuju. I apsolutno ne može biti pravo nijedne političke elite da određuje sudbinu države. To pravo pripada samo građanima Republike Crne Gore isto kao što je ustrojstvo Srbije pravo koje pripada samo građanima Republike Srbije.

SLAVKO PEROVIĆ: Slažem se s gospodinom Lukšićem da ovakva i ova Jugoslavija nema apsolutno nikakvoga smisla. Ali mi potencijalno da se suočimo sami sa sobom ko smo mi – i mi u Crnoj Gori i vi ove u Srbiji kad smo prihvatali da se ova država zove Jugoslavija. Ko nam je gurnuo taj falsifikat u oči, ko je progutao taj falsifikat? Mi smo ga progutali. I ko smo onda mišto što se sve s nama može raditi? Pa, mogu se raditi sve ove moguće varijante koje se rade i dan-danas i u Crnoj Gori i u Srbiji.

Ne slažem se sa ovim paralelama o Austrijancima i Nijemcima, kako to kaže gospodin Lukšić. Mislim da tave paralele ne odgovaraju ovom trenutku. Ja sam želio da razumjem gospodinu Samardžiću u tom smislu da bi se zaista dvije političke elite Srbije i Crne Gore mogle dogovoriti uz pomoć gospodina Žižića (kad kažem Žižića govorim metaforički) ako se to tako može urediti. Zahvaljujući s ustaških možda taj referendum i nije potreban. Zašto se ne razliši na fini način i da kažem: razlikujemo se da bi se možda srelj u nekom budućem vremenu kada se pripremimo za neki novi sastanak, ali ne više nikada sastanak na osnovu mitova i ne nikada sastanak na osnovu lažnog i pogrešnog tumačenja istorijskih fakata i činjenica da se sretнем.

Znate kako su to liberali znali dolje da nazovu ovako malo melodično i malo da uđe u duće i u srca čitavog naroda i Srbije i Crne Gore, ali istinato smo poručivali: dajte ljudi neka Srbija zapravo onu svoju „Bože pravde“ i neka Crna Gora zapravo „Oj svijetu majska zora“ pa da sadarujemo i da radimo kao braća (aplauz).

Zapravo, na zahtjev se svodi samo na to ko može uređiti svoju kuću ili ko vjeruje da tu svoju kuću može srediti i urediti da bi je otvorio širom da se mogu i ubuduće nevi stvari raditi. E, sada mi vidimo da je i u Srbiji i u Crnoj Gori, slušam gospodina Lutovca, naraso narodno raspoloženje, raspoloženje građana, što je precizniji i tačniji izraz, da se to tretira na ovaj način kako mi govorimo. Ko to sprečava? I ko može danas da postavi pitanje referenduma i održavanja referendumu u Crnoj Gori? Uime ćega grupacija gospodina Žižića bojkotuje taj referendum, zašto ga smije bojkotovati, kako se smije taj referendum sprovesti dolje i uopšte bojkot, kada se bojkot kao političko oružje u najširem smislu te riječi može i smije upotrijebiti? Zar gospodin Žižić ili ja možda živimo u neprajateljskom okruženju? Nije tačno. Nego je tačna slijedeća stvar – dva interesa dvije političke grupacije koje su odgovorne za naše stanje, koje su odgovorne

za to što nema tranzicije i reformi i u Crnoj Gori – u Srbiji nadam se da će ih biti – one to sprečavaju. I one potičušavaju da jednom prirodnom, normalnom procesu daju druge konotacije.

Znači, ako grupacija gospodina Žižića želi da učestvuje, ona može da učestvuje. Ali, zнате o čemu se radi, gospodo? Svi hoće da budu ministri. Čudo jedno. Koncentraciona vlast obezbeđuje 660 ministarskih mesta. Znate li šta znači to koncentraciona vlast u ovim uslovima? Prvo, samo po sebi to je glupost, molim vas. Koncentraciona vlast se formira u uslovima – to je ABC političke teorije – formira se u uslovima neposredne ratne opasnosti ili stvarnog rata koji se dešava ili prirodnog događaja kataklizmičnih razmjera koji ugrožava samu biću jednog naroda. Ljudi moji, pa je li ta Crna Gora bila u ratu? Bila je u ratu kad je bio zajednički DPS na vlasti, kad su gospodin Žižić, i gospodin Bulatović i gospodin Đukanović... to je bila jedna familija, mi smo umirili od njihove ljubavi (smeih i žagor u sali). Da li me razumijete? Nikome tada nije padalo na pamet da ponudi koncentracionu vlast. A ratovalo se. Bilo je i bombardovanja NATO pakta. Nije došla ponuda o koncentracionoj vlasti.

E sada, činjenica je da oni žele da jedan transparentni – zajednički to žele – da jedan transparentni referendumski proces isle spod krova crnogorskog parlamenta, da ga presele tamo u neke tajne odaje te tzv. koncentracione vlade gdje mogu nanoći da se dogovaraju, razumijete. Te dvije grupacije su prije aprilske izbora u Crnoj Gori imale sastanak o biračkim spiskovima. Sami su radili biračke spiske i dogovarali se oko biračkih spiskova. Znate li zašto, ljudi božiji? Zato što je u vremenu DPS-a gospodina Žižića, kada je bio potpredsjednik vlade, naštevalo birački spisak u Crnoj Gori za nekih 40, 50, a možda i 60 hiljada ljudi.

Znate li kakav je bio taj referendum 1992. godine? Dakle, da sam ja na mjestu gospodina Žižića danas bih smogao snage da podnesem ovduž javno ostavku zbog kvaliteta tog referenduma iz 1992. godine. Znate da je jedan čovjek mogao da glasa za jedno selo? Znate da je jedan čovjek mogao da glasa za jedan kompletan ulaz u stambeni zgradu? Znate da su liberali koji su ukazivali na to i bojkotovali takav referendum bili ustaša u Crnoj Gori, itd. i tome slično?

I ja želim nekako sad da stišam stvari i da kažem: mislim da bi političko javno mnenje, u ovom smislu želim da ga definisem kao ono javno mnenje koje nije baš najdirektnej u jezuru same politike, dakle onih ljudi koji odlučuju, mura u Srbiji da relaksira ovu vlast sa Crnim Gorom, da bi to bilo dobro i za Crnu Gori i za Srbiju. Samo se na taj način stvari mogu rješavati. Očigledna je jedna stvar – ovakva država ne funkcioniše. I u okviru ovih elita koje se sada nalaze, pogotovo ovih u Crnoj Gori, ona neće funkcionišati, ona će samo dodatno praviti probleme kako nama u Crnoj Gori tako dodatno i u Srbiji. To je fakat od koga treba poći da bi se razriješio ovaj problem.

VODITELJ: Gospodin Samardžić je htio nešto da kaže...

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Prvo jedno pojašnjenje. Koncentraciona vlast se, barem je tako u istoriji bilo, nije obrazovala samo kad su vanredna stanja i ratno stanje

nego i kad su duboke socijalne i političke potele u jednom društvu. To je, recimo, bio slučaj Nemačke krajem šezdesetih godina kada su obrazovali veliku koaliciju ili koncentracionu vlastu zato što demokršćani i socijaldemokrati uzeli najviše glasova osamdeset posto, a društvo se delilo oko socijalnog pitanja... Prema tome, to je baš dobar primer i za Crnu Gori kad se društvo deli oko političkog ili državnog pitanja. Upravo bi takva formula pomogla da se politički prevaziđe sukob.

Ovo što je gospodin Lukšić rekao povodom koncentracione vlade zaista nije bilo ubedljivo s obzirom na moje pitanje zašto sada a ne posle aprilskih izbora. Sve što je rekao govor u prilog toga da je moglo posle aprila da se obrazuje ali DPS to nije htio. Naprotiv, on nije htio koncentracionu vlastu nego je obrazovao manjinsku vlast.

I još par rečenica oko problema unutrašnje legitimnosti o čemu je Lukšić takođe govorio. To jeste problem SR Jugoslavije, ali problem je toliki koliki jeste i ne treba ga nadalje naduvavati. Naime, to je tačno da Vlada Crne Gore ne priznaje SR Jugoslaviju i to je jedini problem zbog čega ta Jugoslavija ne poseduje unutrašnji legitimitet. Naime, ne poseduje ga zbog ponašanja Vlade Crne Gore.

On je pomenuo Kosovo. Kosovo je pod međunarodnim protektoratom. To ne ulazi u pitanje unutrašnje legitimnosti uopšte. Pomenuo je Čanku koju u Vojvodini ima onko dvanaest posto biračkog tela, u Srbiji između dva i dva i po posta. Prema tome, potpuno je irelevantan njegov stav da ne priznaje Srbiju i da traži nešto drugo. Pomenulo je Vladu Srbije koja, kako je rekao, ima problem sa ovim duplim nadležnostima savezne države i Srbije. To jeste problem ali Vladu Srbije ne dovodi u pitanje saveznu državu zbog toga što je to tako, nego jednostavno u dogovoru sa saveznom državom pokušava da premesti ovaj period dok se ne nade rešenje – ili dve nezavisne države ili jedna federacija.

Prema tome, nije korektno naduvavati problem više nego što je stvarno jeste. A jeste samo u meri u kojoj Vlada Crne Gore ne priznaje saveznu državu i drži državne funkcije te države u svojim rukama. Mislim da to mora da bude potpuno jasno i to i jest osnovna tema. Znate, to je osnovna tema koja se stalno eksportuje iz Crne Gore u Srbiju a upravo osnovni problem je u tome što u Crnoj Gori ljudi ne mogu da dodu do saglasnosti oko načina rešavanja tog problema. Kažem, osnovni činilac te nesaglasnosti je sadašnja vlast u Crnoj Gori koja jednostavno ne zeli i ja sam pokusao kroz nekoliko primera da to pokazem.

ZORAN ŽIŽIĆ: Ja se slažem sa gospodinom Samardžićem da u stvari političke elite Crne Gore i Srbije treba da riješi ovo pitanje, bilo na jedan bilo na drugi način. I time bi oni u stvari pokazali svoju sposobnost i vitalnost da rade onaj posao koji im je narod povjerio. Jer, političare narod birala da u njegovo ime obavljaju neke važne poslove a svakako jedan od takvih izuzetno važnih poslova jeste i pitanje državnog statusa i opstanka države.

Onoga momenta kada to političari ne mogu da riješi i to prepuštaju narodu, u stvari oni sami priznaju da su nesposobni za onaj posao za koji ih je narod birao. Tako da gospodin Lukšić i gospodin Slavko Perović, koji su saša pozicija, koji se nalaze u vlasti, u stvari samonem či-

njenicom da to pitanje ne mogu riješiti, priznaju svoju nesposobnost da riješe osnovna životna i vitalna državna pitanja.

I još nešto. Pitanje referenduma i pitanje organizacije država i stvaranja država su stvari koje se svode, koje su se rješavale još u predfeudalno vrijeme. Zašto mi da sada na početku trećeg milenijuma raspravljamo o stolicama, o granicama, kojim jezikom govorimo, kako se zovemo, u koju crkvu idemo, hoćemo li ići u srpsku pravoslavnu ili autokefalu crnogorsku crkvu itd., umjesto da bavimo se sruštinama stvarima socijalnog, privrednog, ekonomskog i drugog života u Crnoj Gori. Pa sada neka se vidi ko zamjenjava javnost Crne Gore.

Prema tome, to je da-kle nešto što jeste posao političara.

I još nešto. Ja mislim za razliku od gospodina Perovića i o gospodina Lukšića, da perspektive samostalne Crne Gore za mene predstavljaju uznenavajuću sliku i da to zaokružuju i državnog i nacionalnog identiteta neće obezbjediti da Crna

Gora bude prosperitetna država, da ona bude stabilna država, da ona bude bezbjedna država. A takođe neće donijeti dobra ni Srbiji s obzirom na situaciju vezanu za Kosovu, da je Kosovo sastavni dio Jugoslavije po Rezoluciji 1244 i na probleme koje Srbija ima sa Vojvodinom.

Dakle, Crna Gora i Srbija zajedno u zajedničkoj državi, zvala se ona Jugoslavija ili nekako drugačije sasvim je svejedno, ekonomski i politički su lider na Balkanu. Srbija i Crna Gora odvojeno su nesrazmerno slabije nego ona Crna Gora i Srbija koje čine Jugoslaviju.

Ja sam ovo svoje uvjerenje i ovakav svoj stav, pravo da vam kažem, iznosio javno i politički organizovano već više godina. Zbog toga sam u Crnoj Gori doživio da budem proglašen za teroristu, da mi se zabranjuje riječ, da bude protiv mene pokrenut krični postupak, da se čak nadem na sudu. I nije to što je najgoro, nego je najgoro to što su takvu sudbinu doživjeli mnogi Crnogorci i mnogi ljudi koji žive u Crnoj Gori. Dakle, jedan totalitarni režim, nedemokratski režim koji postoji u Crnoj Gori, koga podržava gospodin Slavko Perović jer liberali podržavaju manjinsku vlast. Oni ne bi mogli da vladaju

da nije gospodina Slavka Perovića koji ovako sad napada kao malo jednog malo drugog a on je u sredini, on je ispravan. Dakle, taj totalitarni režim u Crnoj Gori radi to šradi.

I znate šta, još sada pripremaju zakon o izdvajaju Službe državne bezbjednosti iz Ministarstva unutrašnjih poslova i vezivanju te službe za predsjednika Republike pod izgovorom i to uoči referendumu dvadeset hiljada policijaca u Crnoj Gori, a 1996. godine ih je sveukupno sa rezervistima bilo dvije i po hiljadu. Dakle, izdvajaju Službu državne bezbjednosti i vežbaju predsjednika Republike iako on nema niti ustavnih ingerencija niti bilo kakvih da drži u rukama tajnu policiju. Time se tajna policija, koja se nalazi van kontrole parlamenta istovremeno načala i van kontrole vlasti. To će sve naravno podržati gospodin Slavko Perović kao što podržava manjinsku vlast.

I još nešto. Mi smo poslije izbora predlagali gospodinu Slavku Peroviću da formiramo zajedničku vlast koja bi pripremila referendum i da podržimo da svih ministri u toj vlasti budu članovi Liberalnog saveza a mi da im u Skupštini, Socijalistička narodna partija da im u Skupštini da podrži za jedan pošteni i časni referendum gdje bi se sredili birački spiskovi. I znate li što je uradio gospodin Slavko Perović? Gospodin Slavko Perović je podržao DPS pod izgovorom da se prepao od prisiska tajne policije. Ja kažem simbolično. Gospodin Slavko Perović je sigurno imao pritiske kao što ih imam i ja, jer se sad prošto mene takođe vodi, počekate postupak za napad na ustavno i državno uredenje poslije tri i po godine. Sad uoči referendumu. Neko je pritiske izdrži, neko ne izdrži, neko ne popusti neko ne popusti. Oni su se, liberali, fini prepali a evo sada ovako hrabro govorile u stvari podržavaju tu manjinsku vlast DPS-a, podržavaju taj totalitarni režim koji počaćava represivne mјere, koji sudi uvinarima, urednicima novina zato što prenose dopise iz drugih listova što se nigdje u Evropi ne radi, koji suđe i šalju u затvor, hoće da sude opozicionim liderima.

To samo govor o tome da je jačanje represivnog karaktera takvog režima u stvari i skorij kraj jednog takvog režima. I ja vjerujem da se tu nijesam prevratio da takav režim ne može, prosto ne može još drugo opstati. I same ove činjenice o kojima govorim to pokazuju. Gospodin Slavko Perović naravno ovako priča a sve to podržava i odbija da formira jednu vlast koja bi imala sasvim drugačiji karakter i koja bi pripremila pošteni referendum, ono što smo mi njemu predlagali na što je on bio pristao pa se poslije prepao i odustao od toga. (aplauz)

SLAVKO PEROVIĆ: Nije tačno da je Liberalni savez Crne Gore u vlasti. Liberalni savez Crne Gore daje podršku manjinskoj vlasti po osnovi...

ZORAN ŽIŽIĆ: To sam ja i rekaо.

SLAVKO PEROVIĆ: Po osnovu samog pitanja referendum i njegovog održavanja.

ZORAN ŽIŽIĆ: Nije buba nego...

SLAVKO PEROVIĆ: Dakle, samo po pitanju referendum i njegovog održavanja. I mi smo javno poručili svima i u Crnoj Gori i u Crne Gore – može biti dodirnih tačaka sa Demokratskom partijom socijalista kada se to tiče nezavisnosti, pogotovo poslije njihovog kongresa gde su radikalno promjenili svoj stav, ali gospodin Žižić i svi u Crnoj Gori i u Crne Gore znaju, a to ponavljaju,

sa nama ne može biti dodirne tačke po osnovi korupcije, kriminala i svih negativnih pojava koje su postale pojave sistemskog karaktera u Crnoj Gori, a ambijent za te pojave pripremio je zajednički DPS u vlasti u kojoj je gospodin Žižić bio potpredsednik. Mi znamo da do razlaza u DPS-u nije došlo zbog principijelnih razloga nego je došlo zbog razloga udjela u plijenu.

Te prema tome pozicija Liberalnog saveza Crne Gore je potpuno principijelna i potpuno jasna. Druga je stvar što gospodin Žižić osjeća opasnost od takvog načina stava, našti način kao što tu opasnost osjećaju i gospoda iz DPS-a.

Kada se tiče nezavisne Crne Gore, na principijelan način, uz poštovanje principa pravčnosti i demokratnosti, Liberalni savez Crne Gore je tu. Više mi vjeruje članstvo DPS-a i SNP-a nego što vjerujem u njihovim političkim rukovodstvima. To je najveći kapital koji Liberalni savez ima u Crnoj Gori. Liberalni savez Crne Gore je garant da ako dođe do referendumu da taj referendum neće biti prevaran. Mi ne prejudiciramo išod tog referendumu nego kažemo – pružimo ruku onome ko buđe imao većinu.

ZORAN ŽIŽIĆ: Da, gospodin Slavko Perović nije u vlasti a tu vlast podržava i zahvaljujući njemu ta vlast opstaje i nastavlja i dalje da radi te kriminalne poslove koje je radila do sada.

SLAVKO PEROVIĆ: Primjećujete da on uopšte ne napada DPS nego mene. A oni su u stalnom dogovoru.

ZORAN ŽIŽIĆ: Ne, ne napadam DPS, samo što kažem da su oni kriminoljni. Što se pak tiče Socijalističke narodne partije mi smo 1996. godine upravo zbog kriminala i poslova sa kriminalom izališi iz te partije i formirali Socijalističku narodnu partiju.

VODITELJ: Gospodin Lutovac je tražio reč...

ZORAN LUTOVAC: Ja ču samu da se osvrnem na dve stvari koje su bile predmet spora ovde – najpre razgovori a zatim referendum. Ko učestvuje u razgovorima, čini se da je personalizacija problema nepotrebna, svišta i da mnogo bitnije da se pitanje postavi problematikom – o čemu će se razgovarati. To je sustina stvari. Sad da li će neko gospodina Labusa da gleda kao predstavnika DOS-a i drugi kao predstavnika vlade, to je što se tiče suštine stvari u ovom trenutku manje bitno.

Ono što bi trebalo i ovde da se kaže i na drugim mestima jeste da li je potreban referendum ili ne. Ima argumentata i za to da referendum može da se postavi pre nego konzenzusa ako nije moguće doneti neku političku odluku sporazumno, ačiščeno jedinstveno ne mogu da nadu dodirne tačke, može referendum da se doneši i pose odluke koju, na primer, političke elite koje predstavljaju odredene političke blokove iznesu pred narod i kažu: ljudi, mi smo se dogovorili to i to, idemo na referendum, jeste li za to ili ne? I to može tako da se uradi.

Takođe što bi trebalo da se ovde posebna pažnja obrati, da li je zajednička država sama po sebi neka vrednost? Nije. Ovde moraju da se daju odgovori. Politici moraju da daju odgovore – koji prednost samostalne države, koja je prednost zajedničke države, šta gradani dobiju zajedničkom državom, šta dobiju samostalnom državom. Ako je nesporni cilj put u Evropski uniju, da li ćemo brže zajedničkom državom ili ćemo brže samostalnom državom. Da li je to bolji, preči put, da li je

sigurniji, da li je bezbedniji, da li će gradani imati veću bezbednost u vlasti države.

O tome mi moramo da pričamo. Čini mi se da malo razgovori idu nekim drugim tokom i da se o nezavisnosti ili o zajedničkoj državi pišu apriori kao o dobrim rezultatima bez dodatne jakе argumentacije koja mora da se daje gradanima da bi se oni na kraju, ukoliko dođe do referendumu, sporazumno mogli odlučiti za ono što smatraju da je bolje.

IGOR LUKŠIĆ: Neću da komentarišem, samo pitaću gospodina Žižića, to sam zaboravio u prethodnom obraćanju. Odgovor može da bude samo da ili ne.

(GLAS UZ PUBLIKE: Nije, ovo referendum.)

IGOR LUKŠIĆ: Ja postavljam pitanje anketno a kako će gospodin Žižić odgovoriti to je njegovo pravo. Pošto je gospodin Žižić rekao da političari nose odgovornost i da političke elite Crne Gore i Srbije treba da se dogovore, ukoliko se mi dogovorimo da se razvedemo kao Češka i Slovačka bez referendumu, hoće li to grupacija gospodina Žižića podržati?

ZORAN ŽIŽIĆ: Dogovor se dakle postiže i treba da ga postignu političke elite i na novu odnosu Crne Gore i Srbije ali i unutar same Crne Gore. To je prvenstveno problem Crne Gore. Prema tome, treba da se dogovorimo, ja sam za to da se dogovorimo i naravno da ćemo taj dogovor poštovati.

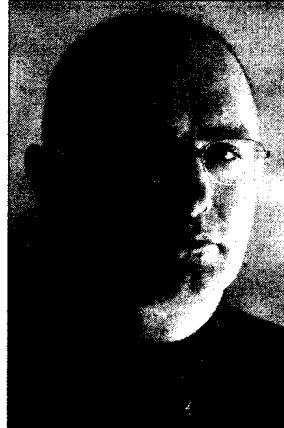
SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Pa evo, kada je već postavljeno pitanje o Češkoj i Slovačkoj, ne znam da li gospodin Lukšić zna, a eto, to bi bilo užratan pitanje – ako bude dogovoren o razvodu da li će konačni sud o tome da da parlament Savezne Republike Jugoslavije, kao što je to učinio parlament čehoslovačke Republike. Odgovor je da ili ne.

IGOR LUKŠIĆ: Velika je razlika u tome što su Srbija i Crna Gora države koje su formirale saveznu državu a Češka i Slovačka nisu bile dvije države kada je formirana Čehoslovačka. (aplauz)

PITANJE UZ PUBLIKE: Postoji li u ustavu jasno definisano pravo na samopredelenje...

ZORAN ŽIŽIĆ: U ustavu Crne Gore jasno piše da Crna Gora može izaci iz zajedničke države. Dakle, ima pravo na otcepljenje. Ali problem ove gospode je u tome što se odluka u parlamentu donosi dvotrećinskom većinom a oni nemaju dvotrećinsku većinu i malo postoji izgleda da tu dvotrećinsku većinu mogu dobiti. Prema tome, predviđeno u ustavu Crne Gore da se odluka o otcepljenju donosi u Skupštini a da je prethodno prije toga obavezan referendum. Referendum je, dakle, obavezan kao anketu, on ima konsultativni karakter a ne je karakter odluke. A odluka se donosi u Skupštini dvotrećinskom većinom. E, sada je čitav problem u tome što gospoda koja žele da idu za otcepljenjem Crne Gore nemaju dvotrećinsku većinu u parlamentu.

SLAVKO PEROVIĆ: Ja ču biti u replici gospodinu Žižiću veoma kratak. Prvo, gospodin Žižić koji sad ovačko zastupa određena pravna stanovišta, biće veoma blag pa će reći kako mi to u Crnoj Gori ambijentalno kažemo, nije pušto glasa od sebe dok je figurira Ustav Republike Srbije koji ni do danas nije usaglašen sa Ustavom takozvane Savezne Republike Jugoslavije a koji je definisan zbog Slobodana Miloševića kao ustav jedne potpuno suverene države.

Kada se tiče dvotrećinske većine u parlamentu, zamislite da neko tvrdi da je referendum anketna. I zamislite neusvojivost toga predloga da se o pitanju države nakon obavljenog referendumu u parlamentu odlučuju dvotrećinskom većinom. Hoće mi reći na šta bi taj parlament u tom trenutku izgledao?

Dakle, parlament koji bi bio u stanju da ponisti odluke jednoga referendumu. Hoće da vam kažem odakle ta famozna odluka u crnogorskom Ustavu?

Zbog toga što su Žižić, Đukanović, Marović i gospodin Milošević i tada znali da gradani Crne Gore teže za nezavisnost Crne Gore, na njenom obnovom, da ta težnja postaje iz dana u dan sve veća.

Ustav je donijet 1992. godine. Prvo je donijet Ustav Savezne Republike Jugoslavije i to je dozvolio gospodin Žižić, pa tek onda, šest mjeseci nakon toga, Crna Gora se usudila da donese svoj ustav. A ta odluka o dvije trećine bila je stavljena kao kočnica odnosno kao krajnji mehanizam koji, iako dođe

do promene političkog stanja u Crnoj Gori i stanja u svijesti građana, treba da je jedan kvazipravnički način zaštiti, odnosno da sprječi većinsku volju građana da dođe do izraza u parlamentu.

I zamislite, recimo, opredijeli se šezdeset posto građana na referendumu koga gospodin Žižić ovdje naziva anketom, dakle, da je za poziciju nezavisne Crne Gore. I zamislite da parlament ne prihvati. Gdje je to zamislivo sem u Žižićevoj pravničkoj praksi, u njegovoj glavi. Nigdje na svjetu. (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Dakle, ovo što napada gospodin Slavko Perović je prije svega sadržano u ustavu Crne Gore. Evo, taj Ustav Crne Gore je usvojila Skupština Crne Gore. On je najviši akt jedne države i svi ga moramo poštovati. Prema tome, to je u ustavu. To je jedno.

Drugo, zbog čega je dvotrećinska većina u ustavu Crne Gore? Da bi se sprječilo upravo ovo što sad gospodin Slavko Perović želi sa ovim zakonom o referendumu – da o sudbinu države odluči polovina od onih koji izazuju. Prema tome, može izaci samo jedan i on da glasa na

referendumu za otcepljenje i Crna Gora se otcipti. Upravo da bi se to sprječilo, da bi se sprječile podjele u Crnoj Gori, teme koje mogu nastati poslije takvog referenduma gdje bi bilo pola i pola, preduvreda je ova dvotrećinska većina u ustavu Crne Gore. Ta dvotrećinska većina je izglasana u Skupštini u najvišem aktu i taj akt dok se ne promijeni mora se poštovati. Tako je u svim civilizovanim zemljama.

PITANJE UZ PUBLIKE: Jedno pitanje za gospodina Lukšića. Ko vam brani da sproveđete referendum i u slučaju neuspjeha referendumu odnosno ako izgubite i ne dobijete većinu, da li će Miloš Đukanović podnijeti ostavku?

IGOR LUKŠIĆ: Gospodin Đukanović je već nekoliko puta rekao da on, ukoliko koncept za koji se zalaže ne bude privlačen, ne vidi sebe na mjestu predsjednika Crne Gore. To je savsim demokratski i savsim korektno.

Ko nama brani da sproveđete referendum? Dakle, mi apsolutno imamo sve. Imamo i zakon, imamo većinu i mi taj referendum možemo raspisati i održati. Međutim, imaćemo bojkot. Mi ne želimo da imamo bojkot.

Mi želimo da najveći mogući broj građana Republike Crne Gore izade na taj referendum i koja opcija dobije većinu, ta opcija je legitimna i ta opcija pobijede. I to je ono što da se zalažemo. Znači da se dogovorimo da svih prihvatimo rezultate toga referendumu. Ja sam spreman da budem u pedeset procenata minus jedan glas i nadam se da je i druga opcija spremljena da bude u pedeset procenata minus jedan glas i da nam će stići. I mi bi njima čestitali. Ali ne da bude tako kao što gospodin Žižić kaže. Znate, u Skupštini Crne Gore ima 77 poslanika, 44 taj suverenički blok, 33 je koalicija za Jugoslaviju. Dvije trećine je 52. Većina u Crnoj Gori odluci da bude nezavisna, onda bi ovih osam poslanika Socijalističke narodne partije držalo Srbiju taocem većinske odluke crnogorskog naroda. Želi li Srbija onda da bude taoc zbog osam poslanika gospodina Žižića? (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Šta podrazumijevate pod većinskom odlukom crnogorskog naroda, gospodine Lukšiću?

IGOR LUKŠIĆ: Naše viđenje je tu vrlo jasno i mi smo već više puta isticali i dalje ga ističemo. Znači, mi ćemo to i u skupštinskoj raspravi istaći. Smatramo da je ipak potrebno da više od pedeset procenata građana Crne Gore izade na referendum, da većina od tog broja koji izazuđu na referendum...

ZORAN ŽIŽIĆ: To je manjinska odluka.

IGOR LUKŠIĆ: Molim vas, to su dakle odredbe Zakona o referendumu koji je primijenjen 1992. godine čiji je tvorac bio gospodin Žižić. (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Te je manjinska odluka a ne većinska, gospodine Lukšiću. A što se tiče Zakona o referendumu iz 1992. godine tada nije postojao ovaj ustav koji postoji, to je jedno. I drugo, većinska odluka je, molim vas, ukoliko se za otcepljenje Crne Gore izjasni pedeset plus jedan od upisanih birača. To je većinska odluka. Mi moramo da vodimo računa o tome da se u Crnoj Gori postoji velika podjeljenost u pogledu statusa Crne Gore. Ta podjeljenost se i etnički strukturalno gleda. Pa onda, moramo takođe voditi računa o tome da manjine u Crnoj Gori, dakle muslimani i Albanci pokazuju znatnu unisonost, znači jedinstven stav u pogledu razbijanja postojeće države, da je manjina većinskog naroda u Cr-

noj Gori, državotvornog, koji je tu državu stvarao...

JEDAN GLAS: I oni su gradani Crne Gore!

ZORAN ŽIĆIĆ: Naravno da su gradani Crne Gore. Nemojte me prekidati, molim vas. Postavite pitanje. Nemojte me prekidati. Dakle, da većina većinskog naroda u Crnoj Gori je za zajedničku državu a manjina većinskog naroda je za otcjepljenje. Prema tome, jesmo li svi gradani Crne Gore i svi imamo jednaka prava i isto nasuće grije bez obzira kojoj vjeri pripadali, ali mora se voditi računa o stabilnosti Crne Gore sjutra poslije toga referendumu. Kakva bi to bila stabilnost Crne Gore da se odluka o državnom statusu donese manjinom upisanih birača gde bi tu manjinu konstituisali manji dio većinskog naroda i nacionalne manjine? Zbog toga je potrebljana odluka u Crnoj Gori pedeset plus jedan od upisanih birača. To je većinska odluka. I ukoliko bi se u tom smislu postigao politički sporazum, onda bi se moglo govoriti o tome da se mi kao opozicija u crnogorskom parlamentu obavežemo da ćemo glasati za tako izraženu volju većine gradana.

A oni hoće da ta odluka donese, recimo, 450 hiljada ima upisanih birača u Crnoj Gori, gospodin Lukšić hoće da odluku donese sto hiljada od 450 hiljada i da se ta odluka priзна kao većinska i da se ponisti ustavno pravo da se odluka o otcjepljenju Crne Gore može donijeti dvotrećinskom većinom u parlamentu. Nije posteno niti se na to može pristati.

SLAVKO PEROVIĆ: Znači, ovo je tačka dodira između SNP-a i DPS-a. Evo, sad cu ja to vrlo kratko da vam objasnim. Culi ste obrazloženje gospodina Žižića, čuli ste gospodina Lukšića – pedeset plus jedan od broja izaslih, šta to znači, takva ponuda od strane DPS-a i dosadašnje potpuno napako zakonsko rješenje? To znači da gospodin Žižić, kao što to radi njegova grupacija, automatski može da potegne bojkot kao efikasno oružje protiv mišljenja većine u Crnoj Gori, znači da ne izade na referendum i da onome broju od neizaslih, da ih ne brojim, pretpostavimo 25-30 posto, da može slobodno da pribroji broj svih onih koji nisu stanovnici Crne Gore, žive van Crne Gore zbog ekonomski, politički i druge situacije – u posljednjih nekoliko godina iz Crne Gore se iselilo oko sedeset hiljada ljudi, dakle taj korpus od sedeset hiljada ljudi odmah postaje dio njegovog korpusa. I plus toga, činjenica je da u Crnoj Gori najmanje dvadeset do dvadeset pet posto ne izlazi uopšte na izbore. Znači, i to bi trebalo da posluži gospodinu Žižiću da dopuni do tih 51 posto koji bi bojkotovali.

ZORAN ŽIĆIĆ: Ne, nema bojkota u slučaju većinske odluke.

SLAVKO PEROVIĆ: Rješenje koje smo ponudili znači da se odluka donijeti većinom od broja izaslih. Što mi radimo svi zajedno – mi stavljamo Socijalističku narodnu partiju, kao kićuru koalicije Zajedno za Jugoslaviju, u izbornu trku – izadite na referendum pa dokazite da vas politički stav po pitanju zajedničke države ima težinu. Izadite a ne krjite seiza činjenice pedeset plus jedan od broja upisanih.

ZORAN ŽIĆIĆ: To je manipulacija.

SLAVKO PEROVIĆ: I još jednu stvar želim da vam kažem gospodine Žižiću. Nijedan zakon o referendumu danas na teritoriji Europe tu odrednicu skoro da ne poznaje, ali je stavljena ta odrednica upravo zbog straha od

mogućnosti da Crna Gora postane nezavisna.

Še sad dolazim na ključnu stvar i zaravam. Mi tvrdimo da obje grupacije žele da opstruiraju referendumski proces. Ako Demokratska partija socijalista izade i podrži tezu pedeset posto od upisanih plus jedan i podrži tezu da treba da se postave dva referendumskna pitanja a ne jedno, između ove gospode koju zastupa gospodin Lukšić i gospode koju zastupa gospodin Žižić, odnosno njihovih grupacija, zapamtite što vam kažem, nema nikavih suštinskih razlika. Oni su ovde svadaju pred vama i proizvode probleme i šire netrpeljivost između Crne Gore i Srbije, ne zelje suštinski da dode od referendumskog procesa koji, kažem, jedini može da razriješi postojeću krizu između Srbije i Crne Gore.

ZORAN ŽIĆIĆ: ...Da objasnim jednu neistinu koju je ovde izrekao gospodin Slavko Perović. Dakle, Perović je rekao da je Socijalistička narodna partija poslije pada gospodina Miloševića pružila ruku gospodinu Koštunici, što nije tačno. Dakle, gospodin Milošević je bio kandidat na predsjedničkim izborima u Crnoj Gori koga je moja partija podržala, ali poslije prvog izbornog kruga kada je bilo jasno da je gospodin Milošević izgubio na izborima i kada gospodin Milošević nije htio da prizna rezultate izbora, mi smo tada rekli nećemo ići u drugi krug prije nego što je to rekao i Ustavni sud Savezne Republike Jugoslavije i prije nego što je to priznala i sam gospodin Milošević. To je jedno. I samim tim ovo što priča gospodin Perović nije tačno. Kao što nije tačno ono što kaže gospodin Slavko Perović da ne postoji nijedan zakon u Evropi ili u svijetu koji predviđa pedeset posto plus jedan. Gospodine Peroviću, nema mnogo zakona o referendumu pošto su ta pitanja riješena još u 19. vijeku, a nažalost, vi nai terate da to rješavamo u Crnoj Gori sad u 21. vijeku. Pogledajte Zakon o referendumu Švajcarske, gospodine Peroviću, pa ćete videti da tamo piše ovo što ja kažem...

SLAVKO PEROVIĆ: Trebali ste gledati zakon u Švajcarskoj 1990. godine prije nego što ste stali uz blok Slobodana Miloševića.

ZORAN ŽIĆIĆ: Pa Kanada, gospodine Peroviću, tu ćete takođe vidjeti šta piše u tim zakonima o referendumu. Treba znati. Ne treba pritchati napamet.

PITANJE IZ PUBLIKE: Želeo bih jedno pitanje da postavim gospodinu Samardžiću. Recite mi kada će gradani Srbije kada je u pitanju državnost, izći na referendum? Hoćeš li manirima iz prošlosti uvek da govorite da mi zapravo mislimo o zajedničkoj državi? (aplauz)

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Ja posmatram politički život Srbije veoma dugi i posljednjih godina dana nisam primetio, prvo, da je u Srbiji pitanje federacije odnosno odnosa Srbije i Crne Gore glavno pitanje. U posljednjih godinu dana to nije glavno političko pitanje, kao ni pre toga dve godine. Pre toga je glavno političko pitanje bilo kako oboriti Miloševića. Poslije toga glavno pitanje je bilo kako ući u međunarodnu zajednicu, krenuti sa reformama itd. itd. Zato ne bih zaostrovarao stvar u Srbiji sa referendumom jer prosti nije goruća stvar.

Kolega Lutovac je govorio o istraživanju javnog mnenja i tu se takođe pokazuju da velika većina gradana Srbije podržava zajedničku državu. Taj trend jeste opadajući ali on je psihološki razumljiv, on je reaktivan s obzirom na ovo što se u Crnoj Gori događa. U Crnoj Gori

se kupuje vreme. Jednostavno, pokušava se da se Srbija sa tim svojim tolerantnim stavom prema federaciji izbaci iz koloseka. To je celokupna taktika DPS-a u odnosu na Srbiju i u odnosu na saveznu državu. Jednostavno, ne želi se rešenje nego se želi da se u Srbiji kaže: dosta više te Crne Gore, mi hoćemo sami. I vaše pitanje je deo te sociopsihološke situacije u kojoj se uvalila taktika DPS-a.

Inače, potpuno razumem. Srbija zaista u ovoj situaciji sa ovim duplim zakonodavstvom, duplim funkcijama, sa ustavima koji nisu usaglašeni itd. ne može dugo da funkcioniše. Prema tome, Srbija je jako zainteresovana da se pitanje reši što pre – ili federacija koja će funkcionisati, postoje načela federalizma, ili dve nezavisne države. Gradanstvo Srbije je takođe tolerantno i prema tome. Ono će svojom većinom, siguran sam, izabratи bilo

opredeljenje u pogledu federacije i prema tome, problem je u Crnoj Gori a ne u Srbiji.

PITANJE IZ PUBLIKE: Mene više patria interesuje nego partija. Direktno bih pitao zastupnike separacije Crne Gore da mi odgovore da li razmišljaju u svojim projektima o ustavnopravnom i međunarodnopravnom statusu velikog crnogorskog korpusa u Srbiji? Mi smo ovde 150 hiljada Crnogoraca, pisani po nacionalnosti, a po državljanstvu ako se uzmu po članu 2 našeg Zakona o državljanstvu ima nas skoro osam stotina hiljada po našoj nekoj računici. Prema tome, vas Crnogoraca u Crnoj Gori ima 380 hiljada, ovde 150 hiljada pisanih. Prema tome, ta Crna Gora ne bi mogla da bude država Crnogoraca. Tako se ne bi mogla nazvati jer to nije država Crnogoraca.

jednu bilo drugu varijantu. U Srbiji nemate razdor u biračkom telu oko tog pitanja zato što je to pitanje broj pet.

Prema tome, nema potrebe da se unosi dodatna nerva. Krenula je stvar da se rešava. Crna Gora će održati referendum. Srbija treba da pripremi svoj ustav da tog trenutka i bez obzira na rezultat, bilo da je rezultat u Crnoj Gori za federaciju ili za nezavisnu državu. Srbija mora posle nekoliko dana da primeni taj svoj ustav ili kao federalna jedinica ili kao nezavisna država i da počne normalno da funkcioniše.

Ja vas samo molim da ne podležete taktici DPS-a u kojoj je cela priča otrlike zašto Srbija neće nezavisnost. Oni se pitaju zašto i brinu o nezavisnosti Srbije. Pazite, to je najobičnija politička finta i nemojte se na to navlačiti. Srbija ima svoje jasno opredeljenje, DOS ima jasno

Dalje, ja vas pitam jeste li razmišljali o tome da bi oni izgubili državljanstvo svoje, da bi izgubili državu svoju. Dalje, oni bi bili amputirani od prava na samoopredeljenje, a to pravo je pravo celog naroda u Jugoslaviji. Ne može se jednom narodu dati a drugom ne dati. To su pitanja. Je li se razmišljalo o tome...

IGOR LUKŠIĆ: Vrlo kratko. Znači, ukoliko se gradani Crne Gore opredjele za nezavisnost, onda će odnos Srbije prema državljanima Crne Gore u Srbiji biti zapravo test demokratskog kapaciteta nove demokratske vlasti u Srbiji. (aplauz)

A druga stvar, Irska ima tri-četiri miliona stanovnika a ima pedeset miliona Iraca koji imaju državljanstvo irske svude po svijetu. (aplauz)

PITANJE IZ PUBLIKE: Gospodine Samardžiću, u tom vašem kompromisnom rešenju interesuje me jedno

konkretno pitanje šta će biti himna te države koju vi zastupate. Hoće li Wolfgang Petrič doći da nam sam odredi, da li će biti "Hej Sloveni" na koju već zviježde ljudi na stadionima ili čemo "Bože pravde" da nametnemo i Crnogorci.

I drugo pitanje, zašto ne dozvoljavate da se Srbija predstavlja sama pred svetom? Država koja postoji od 1918, izmišljotina koja traje 90 godina i koja se u svim oblicima pokazala slabom. Ovdje u Srbiji su govorili, vladika Atanasije, mitropolit Amfilohije: u mutnu Maricu svaku Jugoslaviju, a sada vi hoćete taj prijvod da održite i da nama Srbima ne date da se zovemo Srb. A još ako prihvativamo što se gospodin Perović neće složiti da su i Crnogorci Srb, znači, svi Srbici ali čemo se zvati Jugoslavija, eto, reda radi, svida nam se ime. Shvatili ste pitanje, nadam se. (aplauz)

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Na prvi deo pitanja o himni ne umem da vam odgovorim. Znate, ja zastupam ideju o državnoj zajednici Srbije i Crne Gore. "Bože pravde" je bila himna Srbije. Ne bi bilo u redu da se nametne i Crnoj Gori, bez obzira što mislim da postoji istorijski razlog da zajedno te države postoje u jednoj federaciji.

Što se tiče predstavljanja Srbije itd., to može da bude slučaj ako dove do nezavisnosti, ako se razdvoje Srbija i Crna Gora. Jednostavno, ta država postoji. Voleli mi ili ne, mi moramo da poštujemo njen ustav dok ne napravimo novi. To može biti ustav jedne federacije ili ustav dve nezavisne države, Srbije i Crne Gore.

Vidite, osnovni element pravne svesti i pravne kulture je da se ustav poštuje makar on ne bio i dobar ustav. Prosto, ljudi se moraju orijentisati prema nekakvim pravilima. U Crnoj Gori imate ideju, recimo, da referen-

dum reši celokupno pitanje. To vam je, znači, potpuno bacanje pod noge načela vladavine prava. Crna Gora je sama donela svoj ustav 1992. godine a njeni članovi

Ustavnog suda kažu: ako narod donese odluku na referendumu, to pod noge. Vidite, to je jedan izraz nedostatka u stvaru i pravne kulture nakon pedeset godina življenja u komunizmu. Jednostavno, da se ne bi haos stvarao mi moramo da poštujemo i postupak izmene tog ustava.

Premi tome, ako je volja naroda u Srbiji i Crnoj Gori takva da oni žele da se odvoje svojim demokratskim većinama iako to bude u okviru ustavnog postupka, onda će Srbija i Crna Gora biti nezavisne države i onda će Srbija, ovo što vi zahtevate, moći da se predstavi u inostranstvu. Do tada je to nemoguće izvesti. Jugoslaviju priznaje 180 zemalja u svetu, Ujedinjene nacije, Savet Evrope, brzo će biti prijem, OEBS itd.

Zato što poštujem određena pravna pravila sa kojima se možda i ne slæzem, ali moram da ih poštujem jer ako ih nikao ne bude poštovao, onda čemo se mi tući oko toga ko je u pravu.

Što se tiče imena države, to je posebno pitanje. Mi ovde govorimo o Jugoslaviji zato što u tom ustavu piše SR Jugoslavija. Znate, to imo može i da se promeni ako bude federacija Srbije i Crne Gore. U tom smislu Koštunica je rekao: sa svakom Jugoslavijom u mutnu Maricu. Zato što to ostavlja odjek one bivše Jugoslavije koja je bila komunistička, međunalacionalna itd. država. Ja lično nisam za to ime, ali pošto u Ustavu piše, dok ga ne promenimo zvacemento je tako. Tako je svet priznaje. I mi moramo da je priznamo, a mi čemo u jednoj javnoj diskusiji, u jednom demokratskom postupku promeniti to ime ako nam se ne dopada. Vi ćete reći da treba da se zove Srbija ako je Srbija, neko će reći Srbija i Crna Gora ako je

federacija, neko će reći Crna Gora i Srbija, neko će reći savez Srbije i Crne Gore. To je pitanje koje treba razrešiti onako kako to dolikuje i kako se to radi u savremenom svetu. Ništa na prepad. Ako se vama ne dopada što je Srbija bila od 1918. godine do sada u Jugoslaviji, vi imate pravo na to, ali ne možete gumicom da prebriseš tu istoriju. Devedeset godina, to je tri generacije prošlo. Znate, takve odluke se ne doneze napreč.

PITANJE IZ PUBLIKE: Crnogorac sam po opredelenju i pitam vas pošto živim i radim ovde petnaest godina, imam li pravo da glasam u Crnoj Gori na referendumu?

IGOR LUKŠIĆ: Mislim da to pitanje zapravo ne predstavlja problem iako se često otvara kao problem. Na referendumu 1992. godine glasali su gradani, znači oni koji žive u Crnoj Gori. I predlažemo da na referendumu o izjašnjavanju o državopravnom statusu Crne Gore naravno glasaju gradani, dakle ljudi koji žive u Crnoj Gori.

Podsetiću vas da Ustav Crne Gore predviđa da biračko pravo i na referendumu i na izborima, i to vrlo eksplicitno kaže, imaju gradani Crne Gore. Postoji taj rezidencijalni uslov koji je 24 mjeseca, dakle dvije godine. Ako želimo da poštujemo Ustav, a svi želimo da poštujemo Ustav i o tome se toliko priča, onda je taj problem prosti izrišan. Dakle, u Crnoj Gori žive oni koji žive, imaju lične karte izdane u Crnoj Gori, koji su na biračkom spisku, glasace o budućnosti Crne Gore, o tome da li će ona biti nezavisna država ili će ostati u zajedničkoj državi sa Srbijom.

ZORAN ŽIŽIĆ: Ja bih htio takode da prokomentarišem. Gospodine Peroviću, hoćete li vi nešto?

SLAVKO PEROVIĆ: Zna gospodin Žižić zašto me proviza. Dakle, reći ću slijedajući stvar. Čuveni referendum 1992. godine Žižićeva vlada je, vjerovali ili ne, pripremila za samo sedam dana, od donošenja parlamentarne odluke o sprovođenju referendumu u Crnoj Gori do konacnog izjašnjavanja gradana u Crnoj Gori prošlo je svega sedam dana. Tako je odlučivao gospodin Žižić dok je bio miljenik gospodina Miloševića, o Crnoj Gori i o meni u Crnoj Gori i o ljudima koji drugačije misle. To je činjenica.

Druga stvar, dok je gospodin Žižić bio potpredsjednik vlade, u Crnoj Gori se stancovalo na hiljadu članskih karata i drugih dokumentiranih ljudima koji su došli sa drugih jugoslovenskih prostora kako bi im se preko noći omogućilo pravo glasa na tom referendumu. Sve mi to znamo i o tome ne otvaramo raspravu. Ali ovo samo da bi se sa prave strane osvjetljilo buduće reći gospodina Žižića. Izvolite gospodine Žižiću.

ZORAN ŽIŽIĆ: Evo, gospodine Peroviću da ja odgovorim na ovo pitanje a s vama će imati kasnije polemljku oko ovoga. Dakle, jasno je da crnogorska vlast u ovom momentu ne dopusta državljanima Crne Gore da se izjasne o nezavisnosti države. Zbog čega oni to rade? Oni to rade jer su uvjereni da će većina državljanima Crne Gore koji ne žive u Crnoj Gori izjasniti da zajedničku državu. Da su ubijenidi u suprotno, oni bi vas tjerali da dodete u Crnu Goru i da glasate za suverenu i nezavisnu Crnu Goru. Prema tome, jasan je taj njihov stav.

A hoću da kažem još nešto. Državljanstvo je najintimnija veza koju jedan pojedinac može imati sa držav-

vom. Iz državljanstva proističu sva ostala prava, tako da je normalno i prirodno da se državljanima da pravo glasa na referendumu da se odluci o sudbini te države. Umjesto da iz državljanstva kao najintimnije veze pojedincu s državom proisteknu sva ostala prava, u ovom slučaju vlast u Crnoj Gori ukida to osnovno i jedino pravo da državljanin odlučuje o državi.

Ali zato kada državljan Crne Gore koji žive u Srbiji imaju imovinu u Crnoj Gori, oni plaćaju porez na tu imovinu, poreski su obveznici Crne Gore. Ako bi bilo potrebno da se brani Crna Gora, ti isti državljan bi bili pozvani da brani Crnu Gori i još niz drugih obaveza bili, ali zato o Crnoj Gori mogu da odlučuju oni koji žive u Njujorku ako se nalaze na biračkim spiskovima, ali ne mogu da odlučuju oni koji žive u Srbiji.

IGOR LUKŠIĆ: Samo jedna dopuna. Postojala je jedna zemlja koja je imala listu za dijasporu. To je bila Hrvatska i koju je Tuđman koristio da bi obezbedio parlamentarnu većinu. Sada je prva inicijativa gospodina Mesića bila da ukine listu za dijasporu. I to je posledica kritika od strane evropskih zemalja. Dakle, nema nijedne zemlje u kojoj glasa neko seni onih koji žive u toj zemlji.

Osim toga, ja sam to spomenuto i gospodin Žižić se nije osvrnuo na to. Ustav Republike Crne Gore je potpuno jasan – na referendumu i na izborima aktivno biračko pravo imaju gradani Republike Crne Gore. Dakle, gospodin Žižiću kao nekome ko je pisao Ustav i koji se toliko zagrijano zalaže za dvotrećinsku većinu, sada smeta odredbe Ustava koja kaže gradani Crne Gore. (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Gospodin Lukšić je lijepo rekao, ja se slažem s njim kada su u pitanju izbori, kada se bira vlast. Znači, nisam za to da državljan Crne Gore koji imaju prebivalištve u Srbiji glasaju za izbor vlasti u Crnoj Gori, jer bi tada imali pravo da glasaju i u Srbiji za vlast svake četiri godine i u Crnoj Gori. Zaista, Crnogorcima koji žive u Crnoj Gori bi to mnogo bilo. Međutim, kada se odlučuje o državi, da li ćemo imati državu ili nećemo imati državu, kada se o tome odlučuje treba da odlučuju državljan Crne Gore. Zašto? Zato što je prosto jasno, jednostavno, državljanstvo je najintimnija veza koju jedan pojedinac može imati sa državom. Niko ne može sa državom imati intimirnu vezu...

SLAVKO PEROVIĆ: Ja užalom protest. Koja intimna veza sa državom, čovječe boži. To je pravni odnos. Intimna veza!

ZORAN ŽIŽIĆ: I iz te veze državljanstva, evo Slavko užalom protest, proizilaze sva ostala prava, a ovde se ukida to osnovno pravo da se državljan izjasne o sudbini sopstvene države.

PITANJE IZ PUBLIKE: Interesuje me, kako komentarišete gospodine Žižiću i vi gospodine Lukšiću, jednu teorijsku mogućnost da na tom referendumu izadeti pedeset posto plus jedan birac od ukupnog broja upisanih birača i da se donese odluka da Crna Gora ostane u Jugoslaviji....

ZORAN ŽIŽIĆ: Ukoliko bi se za suverenu samostalnu Crnu Goru izjasnilo pedeset posto plus jedan od ukupno upisanog broja birača, to bi bila jasna i ubjedljiva većina. Zašto? Zato što na izboru pa ni na referendumu nigdje na svetu pa ni u Crnoj Gori ne izlazi sto posto. Da bi odbili ove prigovore gospodina Slavka Perovića, ukoliko bi se o tome dogovorili, ne bi bilo bojkota nego

bi se tada dogovorili da se izadje na referendum i da referendum umjesto konsultativnog ima odlučujući karakter. Znači, ukoliko bi se tako dogovorili, koalicija Zajedno za Jugoslaviju bi se obavezala da u slučaju glasanja za samostalnu i suverenu Crnu Goru pedeset posto plus jedan mi u parlamentu glasamo za takvu suverenu i samostalnu Crnu Goru jer se većina građana Crne Gore izjasnila za to.

A oni bi se morali obavezati da u slučaju da izgube na referendumu, dakle da ne glasa pedeset posto plus jedan, oni bi se morali obavezati da će poslije toga porazu ući u postupak redefinisanja federacije i da neće blokirati i opstruirati federaciju gaženjem Ustava i zakona i to i crnogorskog i saveznog Ustava i crnogorskih zakona preuzimajući funkcije i nadležnosti savezne države i blo-

kirajući saveznu državu. To se zove politički dogovor. I to je ono što traži koalicija Zajedno za Jugoslaviju. Tako se postiže stabilnost u Crnoj Gori jer bi se tim izlaskom pedeset posto plus jedan u suštini izjasnila jedna značajna većina, negde oko osamdeset posto bi se moglo očekivati da izade na referendum i pedeset posto plus jedan od ukupnog biračkog tijela bi bila zaista jedna ubjedljiva većina za samostalnu i suverenu Crnu Goru. To je jedno.

I još nešto. Ovaj referendum 1992. godine koji se nappađa, samo da van kažem na taj referendum, je izšlo 66,4 posto biračkog tijela, pri čemu se 267 hiljada izjasnilo za zajedničku državu. Ovo što mi sad u ovom momentu tražimo pedeset posto plus jedan od ukupnog biračkog tijela je dvadeset hiljada manje, odnosno trideset, odnosno četrdeset hiljada manje nego što se onda izjasnilo za zajedničku državu. Znači, to je jedan potpuno korektan uslov. Jer kad gledate primjenu jednog zakona, onda taj zakon ne čini ono što u njemu piše nego i praka:

Prema tome, Socijalistička narodna partija odnosno koalicija Zajedno za Jugoslaviju traži da se u ovom momentu za samostalnu Crnu Goru izjasni 40 hiljada ljudi manje nego što su se 1992. godine izjasnili za zajedničku državu Crne Gore i Srbije, za Saveznu Republiku Jugoslaviju.

SLAVKO PEROVIĆ: I ja sam jedan mali komentar. Godine 1992. nije u Crnoj Gori održan referendum. Što je održano? Taj se referendum od mnogih stranih posmatrača nazvao dum-dum referendum. To je bio referendum u ratnim uslovima i u ratničkom okruženju. I reći vam jednu stvar, gospodin Žižić je neposredno nakon izbora 1998. godine, kad je Socijalistička narodna

partija izgubila izbore parlamentarne, odnosno lokalne koji su tada bili, on je izjavio i ja mu vjerujem, kao dodatajni potpredsjednik vlade do raskola u DPS-u da je stvarni broj birača u Crnoj Gori 380 hiljada. Znači, sam je priznao onaj broj od 60 hiljada naštevljenih birača koji ne postoje.

Znači, rezultati referendumu iz 1992. godine absolutno ne mogu da budu validni, ne mogu se porebiti sa današnjim stanjem i zbog toga što je ogroman broj ljudi koji je došao sa strane, znači bježeći od rata itd. dobijao preko noći od tadašnje propagandne mašinerije zajedničkog DPS-a, dobijao je dokumenta da glasa kako je glasao na tom referendumu.

ZORAN ŽIŽIĆ: Vi, gospodine Peroviću, pričate....

SLAVKO PEROVIĆ: Samo politika koja može da zaboravi neposrednu prošlost može na ovaj način da bараta sa rezultatima jednog referendumu koji ni gospodin Žižiću, ni tadašnjoj crnogorskoj politici ne bi smio da služi na čast nego nasuprot. (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Moram odmah da intervenišem. Ovo nije tačno što kaže gospodin Perović. Stvarno, Slavko, evo sad da te zamolim, da vas zamolim gospodine Peroviću, nemojte da pričate ljudima ovde neistinu. Pa 1992. godine u birački spisak bilo je upisano ovo što sam ja rekao 360 hiljada birača a ne 450 hiljada koliko ih ima, sad i koliko vi kažete gospodine Peroviću. Trista šezdeset hiljada birača. Nemojte ovde, bre, da zamjenjujete teze. I od tih 360 hiljada na referendum je izšlo 66,4 posto i glasalo za zajedničku državu. Glasalo 270 hiljada ljudi. I ono što mi tražimo sad sa pedeset posto plus jedan je 40 hiljada manje neka se izjasni za samostalnu i suverenu Crnu Goru pa da pružimo ruku i alal im veru pa da završimo ovu priču. Ali to ova gospoda neće. Oni hoće sa pedeset hiljada, sa sto hiljada da ostvare samostalnu Crnu Goru, da nas uvuku dalje u krize i u nestabilnost.

IGOR LUKŠIĆ: Posto je bilo pitanje upućeno i meni, da pojasnim. Kad je u pitanju Savezna Republika Jugoslavija i referendum iz 1992. važi narodna poslovica "Što se grbo rodi vrijeće ne ispravi". Stav Demokratske partije socijalista povodom referenduma o eventualnom izlasku Crne Gore iz federacije, odnosno o obnavljajućoj crnogorskoj nezavisnosti, mislim da ic gospodin Perović stvorio zabunu zapravo, stav Demokratske partije socijalista je slijedeći: 1992. godine smo imali da bi referendum bio valjan, pedeset procenata plus jedan čovjek da glasa da bi bio valjan, da bi bio priznat. Vecina od toga je odlučila. Ovo što radi sada gospodin Žižić je manipulacija. Podizanje standarda...

ZORAN ŽIŽIĆ: Evo mu rječnik – manipulacija.

IGOR LUKŠIĆ: Molim vas, to piše u Zakonu iz 1992. godine.

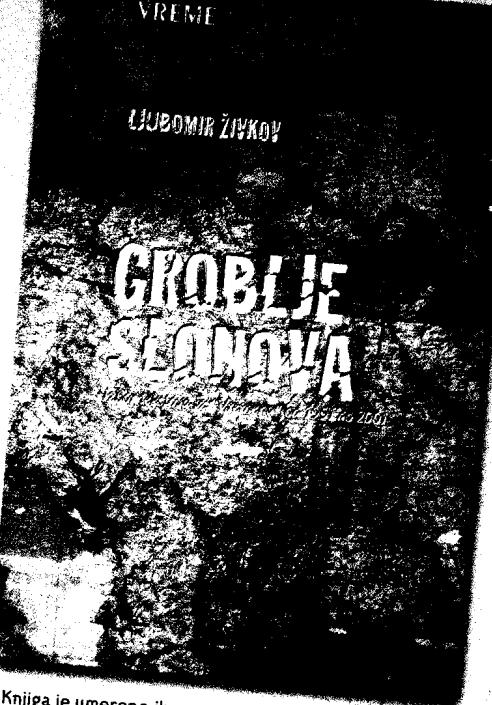
ZORAN ŽIŽIĆ: Šta piše? Manipulacija piše u zakonu, ma hajde. Kakav je to rječnik, gospodine Lukšiću?

IGOR LUKŠIĆ: Strana riječ prosti. Gospodin Žižić pokušava ovako da upadicama poremeti tok misli. Dakle, samo želim da odgovorim na pitanje. Dakle, mi se zalažemo za iste uslove koji su bili 1992. godine. Znači, kako smo ušli i da izademo. Podizanje standarda je direktno ugrožavanje slobode građana Crne Gore... ■

PROUDLY PRESENTS
GROBLJE
SLONOVА

TEKSTOVE LJUBOMIRA ŽIVKOVA
OBJAVLJENE U "VREMENU" OD
1991. DO 2001. GODINE.

Ne sve, naravno. Autor jeste bio rad da u knjizi objedini sve svoje novinarske akrobacije (radni naslov bio je "Sabrano delo"), avaj, gradiva beše previše za pristojnu knjigu: kupovina tako obimnog, samim tim i dosadnog dela bila bi udar na ionako izudaran budžet čitalaca (što bi dovelo do žalosnog trgovackog sloma na strani tekstopisca). Dakle, umesto sabranog dela pojaviše se *"probrana delca"* - devedeset četiri "Zone sumraka" i pet putopisa nastalih što u prijateljskim zemljama, što u međunarodnoj zajednici.

Knjiga je umereno ilustrovana (tri fotografije u crno-beloj tehnici: Momo, Slobek i jedan pendljer okićeni), predgovor je napisala Dubravka Ugrešić, pogovornik, ali ima samokritična beleška o autoru.

GROBLJE SLONOVА
HARTIJA OD VREDNOSTI!

Prolazi vas volja za čitanjem? Odlično! Naručite "Groblje slonova", knjigu koju možete čitati i kasnije. Kad je jednog dana i budete uzeli u ruke čitačere je napreskok, što će reći da ni tada nećete morati celu da je pročitate.

NARUDŽBENICA

Ia, _____ (ime i prezime)

želim jedan od pet stotina primeraka

knjige Ljubomira Živkova "Groblje slonova".

Žiro račun Vremena je 40804-603-2-2031530.

Knjigu mi, nakon uplate, pošaljite na adresu:

_____
_____
_____

SAMO
299⁰
dinara

*plus poštarsina – zovite redakciju na 011-3234-774 da proverite koliko

